

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุข
- ๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข
- ๒.๖ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลบวก้าง
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

จากการประมวลเนื้อหาของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็นผู้วิจัยได้เนื้อหาจากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศมานำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายและสาระสำคัญอื่นๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของความคิดเห็น

ในประเด็นของความหมายของความคิดเห็นซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าความคิดเห็นมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย โดยมีสาระสำคัญดังนี้ ความคิดเห็น หมายถึงข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาและความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม^๑ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^๒ ความคิดเห็น คือ การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมสังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย,(กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น , ๒๕๔๖), หน้า๒๓๖.

^๒ จำลอง เงินดี, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ๒๕๓๔), หน้า ๒.

ความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^๓ เป็นการแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกต่างๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^๔ ความคิดเห็นมีหลายความหมายได้แก่ ๑) ความเชื่อ ทัศนคติ การพิจารณา หรือการวินิจฉัย หรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ๒) ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจและมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริง หรือมุมมองที่เกิดขึ้นต่างๆ ไป ๓) การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจ การพิจารณา หรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่มีกฎหมายรองรับ^๕ ความคิดเห็น หมายถึง ความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็น โดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน^๖ ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไป คนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และความคิดเห็นก็เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ^๗ และมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้หลายความหมาย ได้แก่^๘

๑) ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์หรือกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

๒) ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณา หรือการพิจารณาอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล หรือบุคคลที่เชื่อถือได้

๓) ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวม ๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง

สอดคล้องกับความหมายที่ว่า ความคิดเห็น คือ ความโน้มเอียง (Predisposition) ที่เกิดจากการเรียนรู้ เพื่อที่จะตอบสนองต่อวัตถุหนึ่ง อาจจะออกมาในลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึง

^๓ บุญเรียง ขจรศิลป์, *วิธีวิจัยการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิชาณุ พรินดี , ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^๔ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^๕ Anonymus, *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*, 10th ed., (Merriam-Webster incorporated : Massachusetts, 1996), pp. 12-15.

^๖ Luthans Freeman, *Organization Behavioral*, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995), p. 609.

^๗ สุชา จันทรเฒ, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๓ - ๑๐๔.

^๘ Mary L. Good, *Integrating the Individual and the Organization*, (New York : Wiley, 2006), p. 17.

พอใจต่อวัตถุนั้นได้^๙ ความคิดเห็น หมายถึง การประเมินหรือการตัดสินเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคน ๆ หนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง^{๑๐}

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ละบุคคลจะแสดงความคิดเห็นออกมา รวมทั้งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖ หน้า ๒๓๖)	๑. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญา ๒. ข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากความคิดประกอบ
จำลอง เงินดี, (๒๕๓๔ หน้า ๒)	ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้ง
บุญเรียง ขจรศิลป์, (๒๕๓๔ หน้า ๗๘)	๑. การแสดงออกทางวาจาจากการที่บุคคลกล่าวว่าเรามีความเชื่ออย่างไร ๒. การแสดงออกทางวาจาจากการที่บุคคลกล่าวว่าเรามีความรู้สึกอย่างไร
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๓๒ หน้า ๒๕)	๑. การแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ๒. เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
อนอนิมัส (Anonymous) (1996, pp. 12-15)	๑. ความเชื่อ ทศนคติ การพิจารณา วินิจฉัย และประเมินผลอย่างมีรูปแบบในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ๒. ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจ และมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริง ๓. การแสดงออกถึงการพิจารณาอย่างมีรูปแบบ โดยเฉพาะ

^๙พรทิพย์ สัมปตตะวนิช และคณะ, พฤติกรรมผู้บริโภค, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๓.

^{๑๐}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อิสระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๑), หน้า ๙๔.

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ลูธันส์ ฟรีแมน (Luthans Freeman) (1995, p. 609)	ความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อ บุคคล สถานการณ์ วัตถุ
สุชา จันทร์หอม, (๒๕๒๐ หน้า ๑๐๓ – ๑๐๔)	ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็น ลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ
แมรี แอล กูด (Mary L. Good) (2006, p.17)	๑. ความหมายทั่วไป ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ยังไม่ ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน ๒. ความหมายเฉพาะ การพิจารณาหรือการวิ นิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล หรือ บุคคลที่เชื่อถือได้ ๓. ความคิดเห็นสาธารณะ การพิจารณาหรือข้อ วินิจฉัยรวมๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้อง กับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง
พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช และคณะ, (๒๕๔๑, หน้า ๑๕๓)	ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, (๒๕๔๑, หน้า ๙๔)	การประเมินความชอบหรือไม่ชอบในสิ่งต่างๆ

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวม ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีของความคิดเห็น โดยประมวลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ให้แนวคิดทฤษฎีของความคิดเห็นไว้หลากหลายโดยมีสาระสำคัญดังนี้

ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึก ภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม หรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรม ในแง่ของจิตวิทยาก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกต หรือทราบได้ นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือ ทราบได้อย่างชัดเจนดังนั้นคนที่มียเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความ คิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด^{๑๑} ความ คิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจ จริงพูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้คนส่วน

^{๑๑} กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๔-๑๗๕.

ใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงภายในใจ^{๑๒} และความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรงๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ^{๑๓} นอกจากนี้ความคิดเห็นยังเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๑๔} ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มีอย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานาน เรียกว่า ความคิดเห็นเป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว^{๑๕}

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษา ความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน^{๑๖} คิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้าง หรือการแสดงเหตุผลสนับสนุน หรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความ คิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้^{๑๗} ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกของทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขา และได้กล่าวต่ออีกว่า

^{๑๒} นพมาศ ธีรเวคิน, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๙.

^{๑๓} สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๔.

^{๑๔} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^{๑๕} อุทัย หิรัญโต, **สังคมวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , ๒๕๒๙), หน้า ๘๐-๘๑.

^{๑๖} Fled M.P. Man, **Psychology in the Industrial Environment**, (London : Butterworth and Co., Ltd., 1971), p.3.

^{๑๗} Hurlock E., **Adolescent Development**, (New York : McGraw-Hill Book, 1995), pp. 145-148.

คำว่า ความคิดเห็นนั้น จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความเห็น (Judgment) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นมักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดสรุปได้ว่า เรามักใช้คำว่า ความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ^{๑๘}

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกมาซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่าหรือทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งในการแสดงออกมานี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่า ก่อนที่มีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกความคิดเห็นนี้อาจจะเป็นในทางเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้ ในบางสภาพการณ์ความคิดเห็นอาจจะอยู่ในลักษณะเห็นด้วยมากหรือเห็นด้วยน้อย ความคิดเห็นไม่ถาวรและมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายและความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, (๒๕๒๗ หน้า ๑๗๔-๑๗๕)	การแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ เพื่อถ่ายทอดเจตคติ ความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง
นพมาศ อีระเวคิน, (๒๕๓๙ หน้า ๙๙)	๑. การแสดงออกโดยการพูดหรือการเขียนออกไปแล้วทำให้เกิดผลกับคนส่วนใหญ่ได้ ๒. สิ่งที่มีมนุษย์แสดงออกมาถึงสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ
สุชา จันทรเอม และ สุรางค์ จันทรเอม, (๒๕๒๐ หน้า ๑)	๑. เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ๒. เป็นสิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรงๆ มีลักษณะไม่ลึกลับเหมือนทัศนคติ
สุพัตรา สุภาพ, (๒๕๔๕ หน้า ๑๓๒)	๑. การแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ๒. การพูดหรือการเขียนโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล

^{๑๘} Nunally Jum C., Test and Measurements Assessment and Prediction, (New York : McGraw Hill Book Co., Inc., 1950), p. 285.

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
อุทัย หิรัญโต, (๒๕๒๙ หน้า ๘๐-๘๑)	๑. ความคิดเห็นเป็นทัศนคติเป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน ๒. ความคิดเห็นทั่วๆ ไปไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลาอันสั้น ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยาน หลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์
ฟิลด์เอ็ม.พี.แมน (Feld M.P.man p.3)	ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน
ฮูร์ล็อก อี (Hurlock E. pp. 145-148)	๑. การแสดงออกด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ๒. ขึ้นอยู่กับจิตใจของบุคคล มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ๓. การแสดงออกมานี้ต้องอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน
นูลันลิลีพัม ซี (Nunally Jum C. p. 285)	๑. การแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ๒. จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็นและความรู้

๑) ลักษณะของความคิดเห็น

ความคิดเห็นมีลักษณะที่เป็นการแสดงออกถึงแนวความคิดและทัศนคติ ที่ได้รับรู้มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วจึงกลั่นกรองถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้สึกนึกคิด ผ่านการพูดและการเขียน ซึ่งความคิดเห็นนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นไว้มากมาย ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นไว้ว่า ลักษณะของความคิดเห็นจะเป็น ๒ มิติ คล้าย ๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้างและมิติความยาว ลักษณะของความคิดเห็นจะประกอบด้วยมิติที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ทิศทางมีอยู่ ๒ ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

๒. ความเข้มข้นมีอยู่ ๒ ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่น บางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไฝ่ต่ำมาก ๆ

ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น^{๑๙} ซึ่งแตกต่างจากลักษณะความคิดเห็นที่ว่า ความคิดเห็นมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคิดเห็นคือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับ วัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่าง ๆ

๒. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

๓. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ^{๒๐}

โดยมีประเด็นแตกต่างคือ ความคิดเห็นในลักษณะแรก เป็นความคิดเห็นที่เป็นทางบวกและทางลบ และมีความเข้มข้นมากและเข้มข้นน้อย ซึ่งในทัศนะหลังเห็นว่า ความเห็นมีลักษณะที่เป็นความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นมีลักษณะที่เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็นนั้น ซึ่งบางครั้งอาจมีลักษณะความเข้มข้นที่แตกต่างกันออกไป เพราะความคิดเห็นนั้นเกี่ยวข้องกับระบบจิตและประสาท ที่ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อสนองต่อสิ่งเร้านั้น

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของแนวคิดลักษณะของความคิดเห็นสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สงวน สุทธิเลิศอรุณ, (๒๕๒๙, หน้า ๕๒)	๑. ความคิดเห็นในทางบวกและทางลบ ๒. มีความเข้มข้นที่แตกต่างกัน
นวม สงวนทรัพย์, (๒๕๓๕, หน้า ๗๗)	๑. เป็นความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท ๒. ไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ๓. กระตุ้นให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาออกมา

๒) ประเภทของความคิดเห็น

ความคิดเห็นสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของความคิดเห็น และผู้ที่มีความคิดเห็น ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการแสดงความคิดเห็นด้วย มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของความคิดเห็นไว้ดังนี้

^{๑๙} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

^{๒๐} นวม สงวนทรัพย์, *สารัตถจิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ^{๒๑}

๑. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด เชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุดได้แก่ ความรักจนหลง ทิศทางลบสุดได้แก่ ความรักเกียจ ความรู้ความเข้าใจในทางไม่ดี

๒. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความคิดเห็นจะประกอบด้วยมิติที่มีลักษณะดังต่อไปนี้^{๒๒}

๑. ทิศทางมีอยู่ ๒ ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

๒. ความเข้มข้นมีอยู่ ๒ ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่น บางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไม่พอใจ ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นมีอยู่ ๒ ประเภท คือ ความคิดเห็นในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งอาจมีความเข้มข้นมากน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความคิดเห็นขึ้นมา ซึ่งความคิดเห็นนั้น ๆ อาจแสดงออกไปในแนวที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับประเภทความคิดเห็นของนักวิชาการ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักเกี่ยวกับประเภทของความคิดเห็น สรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับประเภทของความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เรมเมอร์ (Remmer), (1954, pp. 6-7)	๑. ความคิดเห็นเชิงบวกและเชิงลบ ๒. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ
สงวน เลิศสิทธิอรุณ, (๒๕๒๙, หน้า ๙๒)	๑. เกิดจากความรู้ความเข้าใจ ๒. มีความเข้มข้นมากและเข้มข้นน้อย

^{๒๑} Remmer, H.H., *Introduction to Opinion and Attitude*, (New York : Harper and Brothers Publisher Measurement, 1954), pp. 6-7.

^{๒๒} สงวน เลิศสิทธิอรุณ, *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๙๒.

๓) การวัดความคิดเห็น

ความคิดเห็น ถึงแม้ว่าจะเป็นนามธรรม แต่เมื่อได้แสดงออกมาแล้วบางครั้งอาจกลายเป็นรูปธรรมได้ เพราะความคิดเห็นนั้นได้รับการสนับสนุนและถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งคุณภาพของความคิดเห็นนั้นจะมีคุณภาพมากน้อยแค่ไหนนั้นสามารถที่จะวัดได้ มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นไว้ว่า การวัดความคิดเห็นมี ๔ วิธีได้แก่^{๒๓}

๑. การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ เช่น การใช้ผู้ถูกศึกษาบรรยายภาพที่มองเห็นไม่ชัดเจนหรือใช้เติมคำหรือข้อความ หรือให้พูดคำใดคำหนึ่งที่นึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด

๒. ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย คือ การเลือกคำตอบจากแบบทดสอบแบบปรนัยในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้องและแสดงถึงความลำเอียงในเรื่องนั้น โดยจะต้องมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ด้วย

๓. การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย เนื่องจากว่าขณะที่ร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่สามารถวัดได้ เช่น การใช้เครื่องวัดการตอบสนองของผิวหนัง การวัดจากอัตราการเต้นของหัวใจ การบีบตัวของหลอดเลือด และการขยายตัวของม่านตา สิ่งเหล่านี้จะทำให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติ แต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นไปในทางลบหรือทางบวก

๔. การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้า แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็นอาการของปาก กล่าวคือ ถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่ามีความเห็นด้วย ถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติแสดงว่าไม่แสดงความคิดเห็นหรือไม่แน่ใจ แต่ถ้าริมฝีปากโค้งลงล่างแสดงให้เห็นว่าไม่เห็นด้วย

สอดคล้องกับนักวิชาการที่ได้สรุปวิธีวัดความคิดเห็นไว้อีกว่า มาตรการวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่แพร่หลายมี ๔ วิธีคือ^{๒๔}

๑. วิธีของเธอร์สตัน (Thuston's Method) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)

๒. วิธีของกัตต์แมน (Guttman's Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับของทัศนคติ สูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

๓. วิธีจำแนกแบบเอสดีสเกล (Semantic Differential Scale::S-D.Scale) เป็นวิธีการวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นโดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar Adjective) เช่น ดี-เลว ชยัน-ขี้เกียจ เป็นต้น

^{๒๓} นีออน กลิ่นรัตน์, จิตวิทยาเบื้องต้น, (ขอนแก่น : ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕ - ๑๖.

^{๒๔} พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, การวัดทัศนคติ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.

๔. วิธีของไลเคิร์ต (Likert's Method) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็น ที่นิยมแพร่หลายเพราะว่าเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่ายและประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติ ในทางชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๔ หรือ ๕ คำตอบ และให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ +๒, +๑, ๐, -๑, -๒ ตามลำดับ

ซาโตรอนี (Zadrozny) กล่าวไว้ว่า การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไปต้องมีส่วนประกอบ ๓ อย่างคือ บุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูง ต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นโดยมากจะการใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์โดยให้ผู้ที่จะตอบคำถามตอบ แบบสอบถาม^{๒๕} และเบส (Best) ได้เสนอแนะว่าวิธีง่ายที่สุดที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือการแสดง ให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบของแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นออกมาในลักษณะใดและจะทำให้ได้ข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้^{๒๖}

การใช้แบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็น ด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งน้ำหนักของความคิดเห็นโดยแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นทาง ปฏิฐาน^{๒๗}

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่า วิธีวัดความคิดเห็นนั้นมีทั้งแบบที่ใช้การสังเกตพฤติกรรม เช่น ปฏิบัติการของร่างกาย ใบหน้า ริมฝีปาก เป็นต้น และ การใช้สถิติในการวัดความคิดเห็น ซึ่ง วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้เหมาะกับบริบทใดบริบทหนึ่งในการที่จะวัดความคิดเห็น และสามารถเลือกใช้ ให้ตรงกับบริบทนั้น ๆ ได้ด้วยซึ่งรูปแบบวิธีการวัดเหล่านี้อาจได้ผลที่ตรงหรือไม่ตรงตามความเป็นจริง ก็ได้ เพราะความคิดเห็นเป็นนามธรรมและขึ้นอยู่กับสถานการณ์การให้ความคิดเห็นในช่วงเวลานั้น ๆ ด้วย

จากการให้แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็นของนักวิชาการและผลการศึกษานักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของการวัดความคิดเห็น สรุปได้ดังตาราง ที่ ๒.๕

^{๒๕} ซาโตรอนี (Zadrozny, 1995) อ้างถึงใน พัทรี วรรกวิน, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๗๘.

^{๒๖} เบส (Best, 1996) อ้างถึงใน สุชา จันทรเฒ, จิตวิทยาการแนะแนว, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๕๗), หน้า ๘.

^{๒๗} วิเชียร เกตุสิงห์, สถิติวิเคราะห์เกี่ยวกับการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๙๔-๙๗.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการวัดความคิดเห็น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
นีออน กลิ่นรัตน์ (๒๕๒๕, หน้า ๑๕-๑๖)	๑. การใช้วิธีการกึ่งสะท้อนภาพ ๒. ผลการทำแบบทดสอบแบบปรนัย ๓. การวัดจากปฏิกิริยาของร่างกาย ๔. การวัดด้วยการแสดงออกทางใบหน้า
พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, (๒๕๓๑, หน้า ๓)	๑. วิธีของเธอร์สโตน (การสร้างมาตราวัดออกเป็นปริมาณแล้วจึงเปรียบเทียบ) ๒. วิธีของกัตต์แมน (การเปรียบเทียบ) ๓. วิธีจำแนกแบบเอสดีสเกล (ค่าที่มีความหมายตรงกันข้าม) ๔. วิธีของไลเคิร์ท (การจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ (Rating Scale))
Zadrozny (พัชรี วรกวิน, ๒๕๕๖, หน้า ๗๘)	๑. มีส่วนประกอบ ๓ อย่างคือ บุคคลที่ถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ๒. ใช้การตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ๓. ผลออกมาเป็นระดับสูง ต่ำ มาก น้อย
Best (สุชา จันทร์อม, ๒๕๒๗, หน้า ๘)	แสดงให้เห็นถึงร้อยละของคำตอบของแต่ละข้อความ เพื่อให้ความคิดเห็นออกมาในลักษณะใด
วิเชียร เกตุสิงห์ (๒๕๔๑, หน้า ๙๔-๙๗)	๑. นิยมสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) ๒. แบ่งน้ำหนักออกเป็น ๕ ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน ไว้หลายท่าน ดังนี้

จำเนียร จวงตระกูล กล่าวว่า การปฏิบัติงานหมายถึงผลงานที่พนักงานผู้นั้นปฏิบัติได้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งทั้งในแง่คุณภาพปริมาณและแบบอย่างของการปฏิบัติที่แสดงออกมาว่าเป็นอย่างไร การที่จะประเมินคุณค่าของผลการปฏิบัติงานได้จำเป็นจะต้องมีเครื่องมือวัดที่เรียกว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็น กระบวนการประเมินค่าผลการปฏิบัติงานมิใช่ประเมินค่าตัวบุคคล (Weight the Work-Not the Worker) โดยผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานของพนักงานเท่านั้นจะไม่เข้าไปประเมินค่า

ของบุคคลกล่าวคือ การวิเคราะห์ผลการประเมินหรือวิพากษ์วิจารณ์ผลการปฏิบัติงานที่ดีเรามุ่งที่ผลการปฏิบัติงานเท่านั้นไม่ได้มุ่งไปที่ตัวบุคคล^{๒๘} ซึ่งมีผู้ให้ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เช่น

ชูศักดิ์ เทียงตรง กล่าวว่า การปฏิบัติงาน หมายถึง คุณค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ทั้งผลงานและคุณลักษณะอื่นๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงาน^{๒๙} และการทำงานของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นให้คนแต่ละคนทำงาน ผลงานจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้^{๓๐} สอดคล้องใกล้เคียง บัญชา แก้วเกตุทอง ที่ได้กล่าวไว้ว่าบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงานไว้ว่า “หัวหน้าหน่วยงานจะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ที่จะทำให้ภารกิจ ทั้งมวลบรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์โดยจะต้องรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนควบคุมบังคับบัญชาถึงแม้งานนั้นจะได้กระทำด้วยตนเองก็ตาม”^{๓๑} ในส่วนของการปฏิบัติงานนั้นมุ่งไปที่เป้าหมายเป็นสำคัญ ดังที่

อรุณ รักธรรม ได้กล่าวว่า หัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้ที่มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นซึ่งได้แก่ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาและข้อที่สำคัญที่สุด คือจะต้องให้งานที่รับผิดชอบต่อบรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ทั้งนี้ในการทำงานของมนุษย์ (Job Performance) ขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญสองประการ คือแรงจูงใจ (Motivation) และความสามารถ (Ability)^{๓๒}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเกิดจากสภาพภูมิหลังของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน สภาพร่างกายจิตใจ การศึกษา ความรู้ความสามารถ ความถนัดต่างๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างจากการประเมินของผู้บังคับบัญชา แล้วให้คะแนนออกมาในระดับต่ำปานกลาง และระดับสูง ซึ่งมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ข้าราชการผู้นั้นมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่มากขึ้นเรื่อย ๆ

จากความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖

^{๒๘} จำเนียร จวงตระกูล, การประเมินผลการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓.

^{๒๙} ชูศักดิ์ เทียงตรง, การประเมินผลการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^{๓๐} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาอุตสาหกรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

^{๓๑} บัญชา แก้วเกตุทอง, ผู้นำการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๒๓), หน้า ๑๒๒.

^{๓๒} อรุณ รักธรรม, หลักมนุษยสัมพันธ์และการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๕๐.

ตารางที่ ๒.๖ ความหมายหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
จำเนียร จวงตระกูล, (๒๕๕๑, หน้า ๑๓)	๑. ผลงานที่ได้จากการทำงานทั้งคุณภาพและปริมาณ ๒. การประเมินค่าผลการปฏิบัติงานที่สำเร็จได้แยกเป็น คนละส่วนกับบุคคลผู้ปฏิบัติงาน
ชูศักดิ์ เทียงตรง, (๒๕๔๘, หน้า ๑๗)	คุณค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ทั้งผลงาน และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงาน
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๔๘, หน้า ๑๒๒ – ๑๒๓)	๑. มูลเหตุจูงใจเป็นเหตุให้เกิดแรงกระตุ้นในการทำงาน ๒. การทำงานจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบ
บัญชา แก้วเกตุทอง, (๒๕๒๓, หน้า ๑๒๒)	๑. แยกการบริหารตามหน้าที่ ๒. หัวหน้างานมีหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาในการทำงาน
อรุณ รักธรรม, (๒๕๒๗, หน้า ๒๘๐)	๑. การบริหารเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ๒. เพื่อความสำเร็จของงานตามเป้าหมาย ๓. โดยสิ่งสำคัญ คือแรงจูงใจ และความสามารถ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดของการปฏิบัติงาน ไว้หลายท่าน ดังนี้

พฤติกรรมด้านการปฏิบัติเป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกายรวมทั้งการปฏิบัติ และพฤติกรรมที่แสดงออก และสังเกตได้ในสภาวะการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้าคือบุคคลที่ไม่ได้ปฏิบัติทันที แต่คาดคะเนว่าอาจจะปฏิบัติในโอกาสต่อไปเป็นพฤติกรรมสุดท้ายที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาต้องอาศัยพฤติกรรมระดับต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบทั้งทางความรู้และทัศนคติสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการในการที่จะก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน^{๓๓}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่า การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพการงานประเภทใดสรุปได้ว่า หน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่จะเข้าถึงธรรมการที่จะรู้จักโลกหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงดี ว่าอะไรเป็นอะไร จำต้องมีการทำสิ่งหน้าที่ของตนโดยเฉพาะเช่นอาชีพให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีเสียก่อน การที่คนหนึ่งทำหน้าที่โดยตรงของตนโดยไม่มีมลทินด่างพร้อย ย่อมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็จะรู้จักชีวิตจิตใจตนเองว่าหมายความว่าอย่างไร เป็นสิ่งที่ควรยึดถือหลงใหลเพียงไรเป็นต้น ถ้าหากว่าไม่ได้ทำอะไรจริง ๆ จัง ๆ ให้ดีที่สุดให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของหน้าที่นั้นๆ แล้วมันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จักตัวเอง รู้จัก

^{๓๓} ประภาเพ็ญ สุวรรณ, การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐-๑๑.

โลก รู้จักกิเลส รู้จักทุกข์ และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น^{๓๔} การปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ศาสตร์ คือ การศึกษาหาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิควิธีทำงานต่างๆ ศิลป์ คือ การที่จะนำเอาความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับคนสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตำแหน่งงานต่างๆที่กำหนดขึ้นในหน่วย^{๓๕}

การทำงานจะสำเร็จหรือล้มเหลวไม่ใช่เพราะคนอื่น แต่เพราะตัวของเราเองเท่านั้น ผลของงานจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับตัวเราว่ามีความมุ่งมั่นและมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จเพียงใด เพราะหากเรามุ่งมั่น และมั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ ความคิดใหม่ๆ กลยุทธ์ใหม่ๆ จะพรั่งพรูเกิดกระบวนการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้ หากเราไม่มุ่งมั่นคอยคิดถึงแต่เงื่อนไขว่างานจะสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ๆ ด้วย เช่น ความร่วมมือจากผู้ร่วมงานงบประมาณต้องมากพอ ฯลฯ กลยุทธ์ใหม่ๆ และกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้น เพราะถูกปิดกั้นด้วยเงื่อนไขเหล่านั้น ฉะนั้นหากต้องการความสำเร็จให้นึกเสมอว่าตัวเราเองเป็นผู้กำหนดความสำเร็จนั้น ได้ในกรณีที่เราล้มเหลวถ้าเราโยนความล้มเหลวนั้นว่าเป็นเพราะคนอื่นไม่ใช่เพราะตัวเรา เราจะได้ไม่ได้คิดพัฒนาปรับปรุงตนเองเพื่อความสำเร็จในอนาคต และผู้ที่ถูกเรากล่าวโทษก็จะได้ไม่พอใจเราด้วย^{๓๖}

ดารณี จุนเจริญวงศ์ สรุปไว้ว่า การปฏิบัติงานเป็นผลที่เกิดจาก ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่องานที่เขาปฏิบัติว่ามีมากน้อยเพียงใด และถ้าพบว่าดีก็จะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แต่ถ้าหากพบว่าไม่ดี ก็เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน^{๓๗}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตามแม้งานนั้นจะมาจากบริบทที่แตกต่างกันทุกอย่าง ย่อมคำนึงถึงเป้าหมาย และผลลัพธ์ของงานเป็นสำคัญ และการจะสร้างงานให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องมีหลักการที่แน่ชัด นอกจากมีหลักแนวคิดแล้วยังจะต้องมีบุคคลที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย และการจะมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการสรรหา และคัดสรรพอสมควร นอกจากนี้ทุกคนต้องมีทัศนคติที่ดีต่องานนั้นๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วย ดังนั้นผู้บริหารต้องมีจิตวิทยาที่ดี รู้จักบริหารคน บริหารงาน ที่สำคัญต้องบริหารค่าตอบแทนให้ดี งานที่ปฏิบัติจึงจะประสบผลสำเร็จได้อย่างเต็มที่

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗

^{๓๔} พุทธศาสนิกชน (เงื่อม อินทปัญโญ), **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๓.

^{๓๕} นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖.

^{๓๖} บุญเกียรติ โชควัฒนา, **หลักคิดและปรัชญาการทำงาน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทตลาดาพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๙), หน้า ๖.

^{๓๗} ดารณี จุนเจริญวงศ์, **การจัดการความรู้**, (ชลบุรี : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๓ จังหวัดชลบุรี, ๒๕๔๘) หน้า ๑๖.

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ประภาเพ็ญ สุวรรณ, (๒๕๒๐, หน้า ๑๐ - ๑๑)	๑. ความสามารถการทำงานที่แสดงออกทางกาย ๒. เป็นพฤติกรรมเป็นเป้าหมายของการศึกษา
พุทธทาสภิกขุ (เจียม อินทปัญญา), (๒๕๔๓, หน้า ๒๕๓)	๑. หน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นในการเข้าถึงธรรม ๒. การทำงานให้สำเร็จเป็นหน้าที่โดยไม่มีมลทิน ๓. ทำให้รู้จักความหมายของชีวิตว่าเป็นอย่างไร
นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, (๒๕๒๙, หน้า ๑๑๕ - ๑๑๖)	๑. จำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ๒. นำความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับคน ๓. สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่
บุญเกียรติ โชควัฒนา, (๒๕๔๙, หน้า ๖)	๑. งานจะสำเร็จหรือล้มเหลวอยู่ที่ตัวเราเอง ๒. กระบวนการ แนวคิด กลยุทธ์ จะทำให้งานสำเร็จได้ ๓. ความสำเร็จกำหนดได้ด้วยตัวเราเองไม่ใช่คนอื่น
ดารณี จุนเจริญวงศา, (๒๕๔๘, หน้า ๑๖)	๑. สังเกตได้จากความรู้สึนึกคิด และการมองเห็น ๒. ความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจจะอยู่ที่ผลของการทำงาน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุข

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับการสาธารณสุข

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารพบว่า ความหมายเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุข มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงาน ไว้หลายท่าน ดังนี้

การสาธารณสุข โดยคำจำกัดความ หรือความหมายของสาธารณสุข หมายถึง เป็นวิทยาศาสตร์ (science) และศิลป์ (art) ของการป้องกันโรค ทำให้ชีวิตยืนยาว และส่งเสริมสุขภาพ และเป็นประสิทธิภาพ สำหรับผลการดำเนินงาน ผลสำเร็จขององค์กรชุมชน จากการพัฒนาสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องเป็นวิชาชีพ (profession) และเป็นระเบียบ เป็นวินัย สิ่งที่ต้องปฏิบัติจากการฝึกฝน (discipline) ทำให้เกิดความยากยิ่งที่สามารถจะให้ประชาชนปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ด้วย^{๓๘}

ศาสตราจารย์ชาร์ลส์-เอ็ดเวิร์ด เอ วินสโลว์ ผู้มีชื่อเสียงทางด้านสาธารณสุขได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การสาธารณสุข” ไว้ว่า “การสาธารณสุขเป็นวิทยาการ และศิลปะแห่งการป้องกันโรค การทำให้อายุยืนยาว การส่งเสริมอนามัย และประสิทธิภาพของบุคคล โดยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ อันได้แก่ การสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม การควบคุม

^{๓๘} รองศาสตราจารย์สุรเดช ประดิษฐ์บาทูภา, การพัฒนาการสาธารณสุข : ปัญหาและการประเมินผลกระทบสุขภาพ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร, ๒๕๔๓). หน้า ๓๕.

โรคติดต่อ การให้สุศึกษาเกี่ยวกับสุขวิทยาส่วนบุคคล การจัดบริการทางด้านการแพทย์และพยาบาล เพื่อการวินิจฉัยโรคตั้งแต่เริ่มแรก และให้การรักษ เพื่อมิให้ลุกลามต่อไป รวมทั้งการพัฒนากลไกแห่งสังคม เพื่อให้ทุกคนมีมาตรฐานการครองชีพ ที่เพียงพอต่อการดำรงไว้ ซึ่งอนามยที่ดีของตน”^{๓๙}

การสาธารณสุข หมายถึง การป้องกันและรักษาโรค ทำนุบำรุงให้ประชาชนมีสุขภาพและพลานามัยดี มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สังคมใดจะเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ จำเป็นต้องมีพลเมืองที่มีสุขภาพอนามัยดี อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการพัฒนาสาธารณสุขขึ้น การสาธารณสุขมีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและสังคม^{๔๐}

สาธารณสุข คือศาสตร์และศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดการสุขภาพทั้งปวงของชุมชนโดยอิงตามการวิเคราะห์ด้านสุขภาพของประชากร คำว่าสุขภาพนั้นมีนิยามและจัดการในลักษณะต่าง ๆ กันจากหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับองค์การอนามัยโลก แห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานและเฝ้าระวังโรคทั่วโลก ได้นิยามคำว่า สุขภาพ ไว้ว่า “สภาพของการมีชีวิตทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคมที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพียงไม่มีโรคภัยหรือความแข็งแรงทางกายเท่านั้น”^{๔๑}

ประชากรที่กล่าวไว้ข้างต้นอาจมีเพียงน้อยนิด หรือปริมาณมหาศาลในระดับทวีปก็ได้ สาธารณสุขมีด้วยกันหลายสาขาย่อย แต่โดยทั่วไปจะแบ่งเป็นหมวดต่าง ๆ ได้แก่ ระบาดวิทยา (epidemiology) ชีวสถิติ (biostatistics) และบริการสุขภาพ (health services) นอกจากนี้แล้ว สุขภาพเชิงสิ่งแวดล้อม เชิงสังคม และเชิงพฤติกรรม รวมทั้งสุขภาพเชิงอาชีพ ก็เป็นสาขาที่สำคัญของสาธารณสุขด้วย

ความหมายของการสาธารณสุขมูลฐาน มีความหมายดังนี้ การสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลวิธีทางการสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งมีอยู่ในระดับตำบลและหมู่บ้าน การสาธารณสุขมูลฐานเป็นวิธีการให้บริการสาธารณสุขที่ผสมผสานทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ดำเนินการโดยประชาชนเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษา ฝึกอบรมและระบบส่งต่อผู้ป่วย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ การสาธารณสุขมูลฐานยังเป็นผู้จุดเริ่มต้นในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง และสามารถช่วยตนเองได้ โดยอาศัยการพัฒนาสาธารณสุขผสมผสานไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา การเกษตร

^{๓๙} สรรานุกรมไทยสำหรับเยาวชน / เล่มที่ ๑๒ / เรื่องที่ ๑ การแพทย์ / หลักการสาธารณสุข.

^{๔๐} สติพร ภูมดี, การสาธารณสุขไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/bunbunph54/sara-di/kar-satharnsukh>, [วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘].

^{๔๑}วิกิพีเดีย : สรรานุกรมเสรี

และสหกรณ์ และการพัฒนาชุมชน ฯลฯ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความคิด แรงงาน เงิน หรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ความร่วมมือเหล่านี้จะต้องเป็นความต้องการและความสนใจของชุมชนเอง ในอันที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อตัวของเขาเอง เพื่อครอบครัว และเพื่อชุมชนของเขา โดยมีได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากงานสาธารณสุขมูลฐานจะได้ชื่อว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการผสมผสานของงานต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขด้วยกันแล้ว งานสาธารณสุขมูลฐานยังมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการพัฒนางานสาธารณสุขแต่เพียงส่วนเดียว ไม่สามารถที่จะปัญหาสาธารณสุขของประเทศได้ เพราะเหตุว่างานสาธารณสุขนั้น จะต้องควบคู่กันไปกับงานพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน เช่น รายได้ การครองชีพ อาชีพ ภาวะการศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การสาธารณสุขมูลฐาน จึงเป็นจุดศูนย์กลางที่สำคัญของการผสมผสานระหว่างงานสาธารณสุขและงานพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคม^{๔๒}

สรุป การสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลวิธีทางสาธารณสุขที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการบริการสาธารณสุขของรัฐที่มีอยู่เดิม โดยให้ความสำคัญในการดำเนินงานระดับตำบลและหมู่บ้าน ด้วยการผสมผสานการให้บริการทั้งทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ประชาชนดำเนินการเอง ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาฝึกอบรม และระบบส่งต่อผู้ป่วย โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก และผสมผสานการพัฒนาการสาธารณสุขกับการพัฒนาทางการศึกษา การเกษตรและสหกรณ์ และการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และพึ่งตนเองได้

๒.๓.๒ หลักการ แนวคิด และเหตุผลของการสาธารณสุขมูลฐาน

หลักการที่สำคัญของการสาธารณสุขมูลฐานมี ๔ ประการ คือ

๑. การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนที่มีความสำคัญตั้งแต่การเตรียมเจ้าหน้าที่ เตรียมชุมชน การฝึกอบรม การติดตามดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลืองานด้านสาธารณสุข ทั้งด้านกำลังคน กำลังเงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มิได้หมายถึงชุมชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการพัฒนา หากแต่หมายถึงประชาชนนั้นเป็นผู้ตระหนักถึงปัญหาของชุมชนของตนเองเป็นอย่างดี จึงเป็นผู้กำหนดปัญหาสาธารณสุขของชุมชนนั้นเอง เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ทั้งนี้ โดยชุมชนมีความสามารถในการแยกแยะ ได้ว่าวิธีการแก้ปัญหาใดประชาชนสามารถแก้ไขได้ วิธีการใดอยู่นอกเหนือความสามารถของชุมชน ก็ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลหรือองค์กรภายนอกเข้า

^{๔๒} การสาธารณสุขมูลฐาน, ศาสตร์พยาบาลและสาธารณสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://methawitpublichealth.blogspot.com/2014/06/blog-post_1425.html, [วันที่ 25 ธันวาคม 2558].

มาช่วยแก้ไขปัญหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนมีได้หลายรูปแบบ ตัวอย่างของรูปแบบการดำเนินงานที่ผ่านมา ได้แก่

- การสำรวจและใช้ผลการสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)
- การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาสาธารณสุข
- การจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.)
- การคัดเลือกและฝึกอบรม อสม. กสค. เป็นต้น

๒. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐานควรเป็นเทคนิควิธีการที่ง่าย ไม่ซับซ้อนยุ่งยาก เหมาะสมกับแต่ละสภาพท้องถิ่นและประชาชนสามารถปฏิบัติได้ เทคนิควิธีการซึ่งหมายรวมถึงแต่วิธีการค้นหาปัญหา ขบวนการในการแก้ไขปัญหาจนกระทั่งถึงเทคนิคในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชนเอง เช่น การทำระบบประปาด้วยปล้องไม้ไผ่ การใช้สมุนไพรในชุมชน การใช้ระบบการนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย เป็นต้น เทคนิคเหล่านี้อาจเป็นภูมิความรู้ดั้งเดิมในชุมชน ที่ชุมชนมีการถ่ายทอดในการแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขของตนเองมาเป็นเวลาช้านานแล้ว เช่น การใช้ยาหรือแพทย์แผนไทยในการรักษาพยาบาลโรคบางอย่าง หรือการนวดไทย หรือเป็นภูมิความรู้ใหม่ที่ชุมชนได้เรียนรู้เพิ่มเติมว่าเหมาะสมกับชุมชนในการแก้ปัญหา เช่น การใช้อาหารเสริมในการแก้ปัญหากลไกการ การจัดทำอ่างน้ำเพื่อเก็บน้ำสะอาด เป็นต้น หากการเรียนรู้ไปยังอีกชุมชนหนึ่งในลักษณะที่ประชาชนถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนด้วยกันเองอาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือโดยการสนับสนุนช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยวิธีการที่เรียกว่าการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างหมู่บ้าน หรือ TVDV (Technology cooperation among developing villages) จะทำให้ขบวนการเรียนรู้เหล่านี้เป็นไปโดยกว้างขวาง รวดเร็ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประชาชนในการแก้ปัญหามาของเขาเองที่ประชาชนสามารถปฏิบัติได้

๓. มีการปรับระบบบริการพื้นฐานของรัฐเพื่อรองรับการสาธารณสุขมูลฐาน ระบบบริการของรัฐ และระบบบริหารจัดการที่มีอยู่แล้วของรัฐ จะต้องปรับให้เชื่อมต่อและรองรับงานสาธารณสุขมูลฐานด้วย ทั้งนี้โดยมีความมุ่งหมายดังนี้ คือ

- ๑) ต้องการให้เกิดการกระจายการครอบคลุมบริการให้ทั่วไป (Coverage)
- ๒) การกระจายทรัพยากรลงสู่มวลชน (Resource Mobilization)
- ๓) การจัดระบบส่งต่อผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ (Referral System)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมากระทรวงสาธารณสุข มีความพยายามที่จะปรับระบบบริการสาธารณสุขของรัฐให้เอื้อต่องานสาธารณสุขมูลฐาน ดังจะพิจารณาได้จากโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญคือ

- โครงการบัตรสุขภาพ
- โครงการพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขในส่วน

ภูมิภาค (พอส.)

- คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.)

เป้าหมายของการปรับเปลี่ยนระบบบริการสาธารณสุข ก็เพื่อที่จะทำให้ประชาชนสามารถที่จะเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้ รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง การปรับเปลี่ยนระบบบริการจะต้องมีการดำเนินงานในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับสถานีนามัยซึ่งอยู่ใกล้ชุมชน โรงพยาบาลชุมชนในระดับอำเภอ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์ในระดับจังหวัด รวมทั้งสถานบริการเฉพาะทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างทั่วถึงเป็นธรรม และได้รับการส่งต่อเพื่อดูแลอย่างต่อเนื่องเมื่อมีความจำเป็น

๔. การผสมผสานกับงานของกระทรวงอื่น ๆ (Intersectoral Collaboration = IC)

งานสาธารณสุขมูลฐานจะสำเร็จผลได้ต้องผสมผสานทำงานไปด้วยกันได้ทั้งภายในกระทรวง และต่างกระทรวง แนวคิดที่สำคัญของการดำเนินงานในด้านนี้ คือ การประสานเพื่อให้หน่วยงานอื่นทำงานในความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ ในลักษณะที่ส่งเสริมหรือสอดคล้องกับการพัฒนาด้านสุขภาพ ไม่ใช่ขอให้บุคคลของหน่วยงานอื่นมาร่วมกันปฏิบัติงานภาคสาธารณสุข ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การประสานงานระหว่างสาขาเป็นไปอย่างได้ผล คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ การดำเนินงานเรื่องอะไร ของหน่วยงานใด จะมีส่วนในการส่งเสริมการมีสุขภาพดี เช่น การศึกษา การเกษตร การปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมบทบาทขององค์กรชุมชน ฯลฯ

การประสานความร่วมมือต้องดำเนินการในหลายระดับ แต่ที่สำคัญนั้นหากสามารถสร้างให้เกิดความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดหรือตัดสินใจก็จะช่วยให้ความร่วมมือนั้นชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รูปแบบที่สำคัญที่มีการศึกษาวิเคราะห์และมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการประสานงานระหว่างสาขา คือ การใช้ จปฐ. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งในแง่ของการส่งเสริมการประสานงานระหว่างสาขานั้นถูกเน้นหนัก คือ การประสานงานเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ยอมรับและร่วมกันใช้เป้าหมาย จปฐ. ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเองเป็นเป้าหมายในการทำงานกับประชาชนในพื้นที่ หรือหากจะมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายและตัวชี้วัด จปฐ. ก็ต้องปรับเปลี่ยนโดยมุ่งวิเคราะห์ให้เห็นประโยชน์ต่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน^{๔๓}

สรุป แนวคิดของการสาธารณสุขมูลฐาน แนวคิดในเรื่องการสาธารณสุขมูลฐานของประเทศไทยเกิดจากประสบการณ์ของประเทศเราเอง แนวคิดของสากลประเทศสอดคล้องและ

^{๔๓} สำนักงานสนับสนุนบริการสุขภาพ เขต ๑๑ จังหวัดนครศรีธรรมราช, มุมเรียนรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.nakhonphc.go.th/learn_1-6.php, [วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘].

สนับสนุนแนวคิดของประเทศไทยเราว่า ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างถูกต้องทาง แนวความคิดสากลของการสาธารณสุขมูลฐาน เกิดจากความพยายามของรัฐบาลทุกประเทศทั่วโลก ที่จะให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็น ได้แก่ การรักษาโรค การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพของผู้ป่วย ให้ครอบคลุมประชาชนทุกคน ทั้งระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน การที่จะให้บริการที่จำเป็นดังกล่าวเป็นจริงได้นั้น มีอยู่หนทางเดียว คือ ให้ประชาชนทุกคนปฏิบัติได้ด้วยตนเอง แนวคิดดังกล่าวแตกต่างจากการปฏิบัติในอดีต ที่เน้นให้ความสำคัญแก่ระบบการจัดการบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนแต่เพียงอย่างเดียว แนวคิดทางการสาธารณสุขมูลฐานเป็นแนวคิดทางด้านการพัฒนาทางสังคม เพราะมุ่งเน้นพัฒนาความรู้ ความสามารถ การรวมกลุ่มกันในชุมชน และการตั้งใจที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านและสมาชิกในครอบครัว

ในด้านการพัฒนาสังคมของประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การเกษตร การตลาด การปกครอง การพัฒนาชุมชน เมื่อแนวคิดของการสาธารณสุขมูลฐานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาทางสังคม การสาธารณสุขมูลฐานจึงต้องผสมผสานกับงานพัฒนาสังคมด้านอื่น ๆ และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการพัฒนาทั้งหมด

ดังนั้น การสาธารณสุขมูลฐานจึงต้องดำเนินการโดยประชาชนเอง และเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนจะต้องช่วยกันหาหรือ ค้นหาอะไรคือปัญหา อะไรคือความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ แต่ก่อนที่ประชาชนจะดำเนินการกันเองได้นั้น ประชาชนจะต้องช่วยกันพิจารณาว่าใครเป็นผู้เหมาะสมที่จะดำเนินการได้ และผู้ที่ได้รับเลือกจากประชาชนนั้นจะต้องเป็นสมาชิกของชุมชนในหมู่บ้าน เมื่อประชาชนได้เลือกผู้ที่เหมาะสมมาแล้วให้เป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) หรืออาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เขาก็จะต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของเขา โดยศึกษาจากปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนหรือในหมู่บ้านของเขาเอง^{๔๔}

ถ้าหากประชาชนทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานดังกล่าว รัฐจะต้องให้การสนับสนุนเพื่อเชื่อมโยงบริการสาธารณสุขของรัฐที่จัดให้เป็นปกติอยู่แล้ว ให้เกิดผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการบริการสาธารณสุขพื้นฐาน และถ้าประชาชนทุกคนหรือประชาชนส่วนใหญ่มีสุขภาพอนามัยดีแล้ว ก็จะทำให้ภาวะทางสังคมหรือการพัฒนาทางสังคมของประเทศดีขึ้นตามไปด้วย คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนก็ต้องดีตามอย่างแน่นอน

^{๔๔} หลักการสาธารณสุข, การบริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขในชนบท, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://guru.sanook.com/161/>, [วันที่ 25 ธันวาคม 2558].

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุข

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สุรเดช ประดิษฐ์บาทุกา, (๒๕๕๗, หน้า ๔๕)	๑. ศาสตร์และศิลป์ของการป้องกันโรค ๒. ส่งเสริมสุขภาพ ๓. ผลสำเร็จจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนจากการพัฒนาสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง
สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, (เล่มที่ ๑๒, หน้า ๒๕๓)	๑. วิทยาการและศิลปะแห่งการป้องกันโรค การทำให้อายุยืนยาว การส่งเสริมอนามัย และประสิทธิภาพของบุคคล ๒. การควบคุมโรคติดต่อ ๓. การจัดบริการทางด้านการแพทย์และการพยาบาลเพื่อการวินิจฉัยโรคตั้งแต่เริ่มแรกและให้การรักษา ๔. การพัฒนากลไกของสังคมให้ทุกคนมีอนามัยที่ดีแห่งตน
สติพร ภูมดี, (๒๕๒๘, หน้า ๒)	๑. การป้องกันและรักษาโรค ๒. ทำนุบำรุงให้ประชาชนมีสุขภาพและพลานามัยที่ดี
สารานุกรมเสรี, (๒๕๕๘, หน้า ๑)	ศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและจัดการสุขภาพทั้งปวงของชุมชน
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, (๒๕๕๗, หน้า ๕๘)	๑. การมีส่วนร่วมของชุมชน ๒. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ๓. มีการปรับระบบบริการพื้นฐานของรัฐเพื่อรองรับการสาธารณสุขมูลฐาน ๔. การผสมผสานกับงานของกระทรวงอื่น

๒.๔ หลักอริยาบท ๔

อริยาบทธรรม หรือ อริยาบท ๔ หลักธรรมในพุทธศาสนา มีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับอริยาบทธรรมไว้หลายท่านดังนี้

อริยาบท (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) ๔ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้^{๔๕}

๑) เจริญอริยาบทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

^{๔๕} อภิ.วิ. / (ไทย) / ๓๕/๓๔๘-๓๕๓.

๒) เจริญอธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓) เจริญอธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔) เจริญอธิบาทที่ประกอบด้วยวิมิงสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมิงสาและความเพียรสร้างสรรค์)

อธิบาท ๔ ประการ คือ

๑. ฉันทิทธิบาท(ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จคือฉันทะ) ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญฌานที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกข์ให้ถึงนิพพาน เพื่อละทิฐิ เพื่อบรรลุมิเบื่องตัน สัจจจากกาม ฯลฯ บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทันทธาภิญญา อยู่ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทิทธิบาท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยฉันทิทธิบาท

๒. วิริยิทธิบาท (ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จคือวิริยะ) ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญฌานที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกข์ให้ถึงนิพพาน เพื่อละทิฐิ เพื่อบรรลุมิเบื่องตัน สัจจจากกาม ฯลฯ บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทันทธาภิญญา อยู่ในสมัยใดในสมัยนั้น การปรารภความเพียรทางใจ ฯลฯ สัมมาวายามะ วิริยสัมโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรคนับเนื่องในมรรคนี้ เรียกว่า วิริยิทธิบาท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยวิริยิทธิบาท

๓. จิตติทธิบาท (ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จคือจิตตะ) ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญฌานที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกข์ให้ถึงนิพพาน เพื่อละทิฐิ เพื่อบรรลุมิเบื่องตัน สัจจจากกาม ฯลฯ บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทันทธาภิญญา อยู่ในสมัยใดในสมัยนั้น จิต มโน มานัส ฯลฯ มโนวิญญานธาตุที่เหมาะสมกันนี้เรียกว่า จิตติทธิบาท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยจิตติทธิบาท

๔. วิมิงสิทธิบาท (ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จคือวิมิงสา) ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญฌานที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกข์ให้ถึงนิพพาน เพื่อละทิฐิ เพื่อบรรลุมิเบื่องตัน สัจจจากกาม ฯลฯ บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทันทธาภิญญา อยู่ในสมัยใดในสมัยนั้น ปัญญาภิริยาที่รู้ชัด ฯลฯ ความไม่หลงมกมาย ความเลือกเฟ้นธรรม สัมมาทิฐิ อัมมวิจยสัมโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรค นับเนื่องในมรรคนี้เรียกว่า วิมิงสิทธิบาท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยวิมิงสิทธิบาท

การปฏิบัติหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้นเรียกว่าอธิบาทมี ๔ ข้อ คือ^{๔๖}

^{๔๖} พระพรหม คุณากรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๖.

ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก

วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบหมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยพยายาม

จิตตะ เอาจิตฝึกฝน คือ ตั้งจิตที่รู้ในสิ่งที่ทำ

วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น

เป็นหลักธรรมที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายให้เป็นที่เข้าใจและมีความหมายที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังเช่นพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้^{๔๗} อิทธิบาท ๔ คือ บทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่าอิทธิบาทนี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงานย่อมทำงานด้วยความพอใจความขยันขันแข็งความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอนี้เรียกว่าเขามีอิทธิบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สึกตัว มีความสอดคล้องกับ

พระเทพดิลก(ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือคุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัย คือสิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่าอิทธิบาท ๔^{๔๘}

พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีธมโม) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้ อิทธิบาท ๔ เป็นหัวข้อธรรมที่นำศึกษาเหตุเพราะประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าได้ใช้หมวดธรรมข้อนี้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรมซึ่งมาจากคำว่า อุตสาหะ แปลว่าความเพียรพยายาม และคำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมกันแล้วได้คำว่า ประเทศอุตสาหกรรมซึ่งแปลว่า ประเทศที่ใช้ความเพียรพยายามในการสร้างกรรมให้เกิดขึ้น หรือประเทศที่ใช้อิทธิบาท ๔ ในการสร้างประเทศสูง^{๔๙}

บุญมี แท่นแก้ว กล่าวว่าตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า ผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญหรือสำเร็จตามความประสงค์หมายความว่า เมื่อต้องการความเจริญก้าวหน้าต้องสร้างเหตุผลเพื่อให้เกิดผลนั้นๆ เพราะผลย่อมมาจากเหตุการณสร้างเหตุ

^{๔๗} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *การทำงานที่เป็นสุข*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา , ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

^{๔๘} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), *อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๖.

^{๔๙} พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรตร ธีธมโม), *รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๓.

ถึงแม้จะยากยิ่งเพียงใดหากใช้คุณธรรมเข้าสนับสนุนแล้วยังจะสำเร็จตามความประสงค์ได้ คุณธรรมที่จะช่วยให้สำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าดังประสงค์คืออิทธิบาท ๔^{๕๐}

สมพร เทพสิทธา ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ๔ ว่าเป็นหนึ่งในคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจและพัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม เนื่องจากเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำ สิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่งขึ้นไป ๒) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียรทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ๓) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเสื่อมถอยไป ๔) วิมังสา ความใคร่ครวญหรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรววจตรวหาเหตุผลและตรวจสอบข้อ ยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์หาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น เจริญขึ้น เพื่อไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล^{๕๑}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวว่าอิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือหนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จความถูกต้องและการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียนการประกอบอาชีพการดำรงชีวิต เป็นต้น^{๕๒}

ว.วชิรเมธี ได้กล่าวถึง การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ อิทธิบาท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จหรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ๑) ฉันทะ คือมีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน ๒) วิริยะ คือพากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือภาคปฏิบัติของการความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด ๓) จิตตะ คือจดจำจ่อจิต หมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ ๔) วิมังสา คือวินิจฉัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พิเคราะห์วิเคราะห์ สร้างสรรค์พัฒนา พระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลก พระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไร หากเราจำพุทธประวัติได้ก็จะพบว่า สาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธ

^{๕๐} บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า๑๔๒.

^{๕๑} สมพร เทพสิทธา, **คุณธรรมและจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

^{๕๒} สุทธิพงษ์ศรีวิชัย, ผศ. ดร., “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า๒๓๘ .

อะเสติ์จออกผนวช ก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์ อันได้แก่ การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์^{๕๓} ซึ่งสอดคล้องกับ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่กล่าวถึง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น ๔ คือ^{๕๔}

- ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
- ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น
- ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรม ๔ อย่างนี้ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจในฐานะ เป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ ข้อนี้เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้มีความหมายของความกล้าหาญเจืออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมายของคำว่า สมาธิอยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาทธรรม คือ หนทางแห่งความสำเร็จซึ่งประกอบไปด้วย ๔ ประการดังนี้ ๑. ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่จะทำสิ่งที่จะทำ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลสำเร็จที่ดี ยิ่งๆ ขึ้นไป ๒. วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรประกอบกิจนั้นด้วย ความพยายาม ความเข้มแข็ง และความอดทน ๓. จิตตะ คือ การรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ๔. วิมังสา คือ ความหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และมีการวางแผนในการทำงานใดๆ ซึ่งหากเราสามารถนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน จะสามารถทำให้งานประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จากแนวคิดและความหมายเกี่ยวกับอิทธิบาทธรรมที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดและความหมายเกี่ยวกับอิทธิบาทธรรม ดังตารางที่ ๒.๙

^{๕๓} ว. วชิรเมธี, **คนสำราญ งานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์ ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

^{๕๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดและความหมายเกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระไตรปิฎกภาษาไทย, (๒๕๓๙, หน้า ๓๔๘ – ๓๕๓)	ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จประกอบไปด้วย ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
พระพรหม คุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๓๖)	การปฏิบัติหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมี ๔ ข้อคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๙, หน้า ๓๐)	บทของพระธรรม เช่นว่า จะมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ที่เรียกว่าอิทธิบาทนี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สีกตัว
พระเทพดิลก (ระแบบ วิฑูรญาณ), (๒๕๔๘, หน้า ๑๖๖)	คุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือ สิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จ คุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่า อิทธิบาท
พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรพต ธีรธมโม), (๒๕๕๒, หน้า ๑๖๓)	เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ทำให้ประเทศพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าได้
บุญมี แท่นแก้ว, (๒๕๓๙, หน้า, ๑๔๒)	อิทธิบาท ๔ คือธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จหรือสำเร็จตามความประสงค์
สมพร เทพสิทธา, (๒๕๔๒, หน้า ๒๙)	เป็นหนึ่งในคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในจิตใจและพัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม เนื่องจากที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ. ดร. (๒๕๕๐, หน้า ๒๓๘)	อิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล
ว.วชิรเมธี, (๒๕๕๑, หน้า ๙๒)	หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๕๑, หน้า ๓๙)	๑. บาพฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรมเครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ๒. ธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเนื่องกันแต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความพากเพียร จิตตะ คือการรับรู้ในสิ่งที่ทำ วิมังสา คือความหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข

๒.๕.๑ ความหมายเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข

ความหมายเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ไว้หลายท่าน ดังนี้

อาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทนทำเพื่อส่วนรวมให้ความช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งเป็นผู้ใส่ใจและมีความรู้ด้านสุขภาพนอกจากนั้น อสม. ยังสัมพันธ์และผูกพันกับงานสาธารณสุข มีความวางใจและเข้าใจดีต่องานสุขภาพชุมชน เป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ ที่จะพัฒนาให้เกิดประโยชน์สาธารณสุขต่อชุมชนและระบบสุขภาพของประเทศไทย^{๕๕}

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมายถึง บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดโดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย (Change agents) การสื่อสารสาธารณสุขการแนะนำเผยแพร่ความรู้การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่างๆเช่นการส่งเสริมสุขภาพการเฝ้าระวังและป้องกันโรคการช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้นโดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดการส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการการฟื้นฟูสภาพและจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน^{๕๖}

๒.๕.๒ ความเป็นมาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ในอดีตประชาชนได้มีการดูแลตนเองด้านการรักษาพยาบาลการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพมานานแล้ว จะเห็นได้จากในสมัยก่อนจะมี “หมอโบราณ” หรือ “หมอกกลางบ้าน” คอยให้การดูแลเมื่อมีผู้เจ็บป่วยด้วยการใช้ยาสมุนไพรทั้งการมี “หมอตำแย” คอยให้การช่วยเหลือทำคลอดแก่หญิงที่ตั้งครรภ์จนกระทั่งได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับการแพทย์แผนปัจจุบันโดยในขั้นแรกได้นำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพในหมู่บ้านโดยจัดตั้งเป็น “คณะกรรมการพัฒนาสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานต่อมามีการชักชวนให้ประชาชนเข้าเป็น “อาสาสมัครมาลาเรีย” เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการพ่นยาเคมีกำจัดยุงกันปล่องป้องกันโรคมมาลาเรีย นอกจากนี้ยังได้มีการทดลองหารูปแบบต่างๆ ในหลาย

^{๕๕} กฤษยาภัสสร ขาวพุ่มทิพย์, “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”, *ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่ กรุงเทพฯ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๖), หน้า ๓๒.

^{๕๖} นิฏจกัสมธุรส, พันตรีหญิง, “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่ายนวมินทราชินีอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒-๒๓.

พื้นที่แต่ที่ชัดเจนและมีความสำคัญก็คือ “โครงการสารภี” ซึ่งดำเนินการที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้นำเอาประชาชนเข้ามาฝึกอบรมความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยและเป็นแม่แบบนำไปทดลองในจังหวัดต่างๆ จนกระทั่งกลายเป็นรูปแบบที่เรียกว่า “ผสส./อสม.”

กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมาเป็นเวลานานดังจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนอื่นที่จะทำให้ประชาชนทุกคนทุกครอบครัวและทุกชุมชนมีสุขภาพดี โดยใช้กลยุทธ์ของการสาธารณสุขมูลฐานมาตั้งแต่แผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๔ซึ่งการดำเนินงานตามกลยุทธ์ดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” เป็นหลักโดยถือว่า “คน” เป็นทั้งเป้าหมายและอุปกรณ์ในการพัฒนาที่สำคัญที่สุดและในการพัฒนากำลังคนของกระทรวงสาธารณสุขนั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขแล้วยังเห็นถึงความสำคัญของกำลังคนที่เป็นประชาชนทั่วไปในชุมชนว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนทุกคนมีสุขภาพดีได้ตามเป้าหมายที่กำหนดจึงได้มีการพัฒนา “อาสาสมัครสาธารณสุข” ขึ้นมาและปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัญหาและสถานการณ์อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดโดยมีลำดับการพัฒนาดังนี้

แผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๔ กระทรวงสาธารณสุขได้อบรมผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในหมู่บ้านต่างๆในชนบทเพื่อให้อาสาสมัครเหล่านี้มีความรู้ด้านสาธารณสุขทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองพร้อมทั้งมีการจัดทำแบบเรียนด้วยตนเองสำหรับอาสาสมัครใช้ศึกษาด้วยตนเองเพิ่มเติมจำนวนกว่า๕๐เรื่องโดยกำหนดให้ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ๑คนรับผิดชอบดูแล๘-๑๕หลังคาเรือนและให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ๑คนต่อหมู่บ้าน ต่อมาแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๕ได้จัดการอบรมผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อย่างต่อเนื่องจนครอบคลุมครบ ๑๐๐ % และมีการขยายการดำเนินงานเข้าไปในบางส่วนของเขตเมืองโดยเฉพาะในชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังจัดให้มีการอบรมฟื้นฟูแก่อาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อให้ผู้ที่อบรมไปแล้วมีความรู้อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น พอถึงแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๖เป็นระยะที่ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพมากขึ้นได้มีการอบรมผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพิ่มเติมในส่วนที่พ้นสภาพและพื้นที่ที่ขยายรวมทั้งอบรมฟื้นฟูแก่อาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อให้ผู้ที่อบรมไปแล้วมีความรู้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ยังมีการอบรมผู้นำชุมชนผู้นำศาสนา แพทย์ประจำตำบลเพื่อให้เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนอีกด้วย

แผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ได้มีการพัฒนาโครงสร้างการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานใหม่โดยเฉพาะในส่วนของอาสาสมัครสาธารณสุขนั้นได้มีการกำหนด

แนวทางพัฒนาศักยภาพ อสม. เช่น อบรมยกฐาน ผสส. เป็น อสม. ทั่วประเทศจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) เพื่อให้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของอสม. ตลอดจนเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารสาธารณสุขหมู่บ้าน

หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของอสม. สำหรับผู้ที่จะเป็น อสม. นั้นควรมีคุณสมบัติดังนี้

๑. เป็นบุคคลที่เพื่อนบ้านในละแวกคุ้มให้การยอมรับและนับถือ
๒. สมัยครใจและเต็มใจช่วยเหลือชุมชนด้วยความเสียสละ
๓. มีเวลาเพียงพอที่จะช่วยเหลือชุมชนอยู่ประจำหมู่บ้านในช่วง ๑-๒ ปี
๔. เป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้
๕. เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการพัฒนาสุขภาพและการพัฒนาชุมชน
๖. ไม่ควรเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐกำนันผู้ใหญ่บ้านแพทย์ประจำตำบลหรือ

พระภิกษุ

ขั้นตอนและวิธีการคัดเลือก อสม. การคัดเลือกผู้ที่จะเป็น อสม. นั้นกำหนดให้ชุมชนมีส่วนคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะอาสาเข้ามาเป็น อสม. โดยมีขั้นตอนและวิธีการคัดเลือกดังนี้

๑. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลจัดประชุมผู้นำชุมชนกรรมการหมู่บ้านอสม.เดิมและประชาชนทั้งหมดในหมู่บ้านเพื่อชี้แจงถึงรายละเอียดบทบาทหน้าที่ของอสม.

๒. มอบหมายให้ผู้นำชุมชนกรรมการหมู่บ้านอสม. ร่วมกันเป็นผู้สรรหา อสม. เข้ารับการอบรมโดยคัดเลือกจากแต่ละคุ้มในอัตรา ๑ คนต่อ ๘-๑๕ หลังคาเรือนในกรณีที่คุ้มนั้นมีผู้สมัครใจเกินกว่า ๑ คน ให้ประชุมหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนแล้วลงมติด้วยเสียงข้างมากตัดสิน

หลักสูตรการอบรม อสม. อสม. ที่ผ่านการคัดเลือกจะได้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทเนื้อหาหลักสูตรแบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ

๑. กลุ่มความรู้พื้นฐานบังคับ ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานในการปฏิบัติงานในฐานะที่เป็น อสม. ตลอดจนการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข อันได้แก่ บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข สิทธิของอาสาสมัครสาธารณสุข การทำงานเป็นกลุ่ม การค้นหาปัญหา และการแก้ไขสาธารณสุขวิทยาส่วนบุคคล การตรวจวินิจฉัยโรค การปฐมพยาบาล ตลอดจนการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การใช้ยา การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันควบคุมโรค การฟื้นฟูสภาพ การส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานบริการสาธารณสุข การฝึกปฏิบัติใช้เครื่องมือที่จำเป็นในการบริการใน ศสมช. เป็นต้น ในช่วงนี้จะมีระยะเวลาการอบรม ๓ วัน

๒. กลุ่มความรู้เฉพาะ ประกอบด้วยความรู้ที่เป็นปัญหาสาธารณสุขของแต่ละพื้นที่หรือท้องถิ่นของตนเอง มีการปรับปรุงเนื้อหาและหลักสูตรตามความเหมาะสม และให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่องทุกเดือนตามหลักสูตรบังคับ กำหนดอบรมเดือนละ ๑ วัน

ดังนั้นหลักสูตรการอบรม อสม. จึงรวมเป็นทั้งหมด ๑๒ วัน หลังจากนั้นก็จะได้รับการบันทึกลงทะเบียนเป็น อสม. ได้รับใบประกาศนียบัตรและมีบัตรประจำตัว อสม. นอกจากนี้แล้วก็จะมีการอบรมฟื้นฟูและอบรมเฉพาะกิจในงานใหม่ๆ ที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขอยู่เรื่อยๆ วาระการดำรงตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วจะมีวาระคราวละ ๒ ปีเมื่อครบวาระก็จะมี

การพิจารณาต่อบัตรโดยพิจารณาจากผลงานและการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานมีประชาชนและองค์กรในหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาสำหรับกรณีที่พื้นที่ประสบปัญหาเนื่องจากการเสียชีวิตลาออกย้ายที่อยู่หรือประชาชนลงมติให้พื้นที่ประสบปัญหาจะมีการคัดเลือกและสรรหา อสม.ใหม่เพื่ออบรมเข้ามาทดแทนคนเดิม สวัสดิการและขวัญกำลังใจเนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้เสียสละ อย่างมากจึงได้จัดสวัสดิการบางส่วนให้เพื่อเป็นการจูงใจสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เช่น ให้ได้รับสิทธิรักษาพยาบาลฟรีทั้งครอบครัวให้มีค่าตอบแทนในระหว่างการอบรมต่อเนื่องจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่มอบเข็มเชิดชูเกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานมานานครบ ๑๐ ปีตลอดจนประกาศเกียรติคุณกรณีที่ทำงานดีเด่นส่งเสริมให้มีเครื่องแบบจัดตั้งชมรมและมีกองทุนฌาปนกิจเพื่อช่วยสงเคราะห์แก่ครอบครัว อสม. ที่เสียชีวิตเป็นต้น

ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ซึ่งเป็นแผนที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นรวมทั้งมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ กระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางของการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ด้วยการขยายบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านอื่นๆของชุมชนมากขึ้น โดยนอกจากจะทำหน้าที่ด้านสาธารณสุขแล้วยังร่วมมือประสานงานกับผู้นำอื่นๆที่มีอยู่ในชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

แผนพัฒนาสุขภาพฉบับที่ ๙ เมื่อมีการบัญญัติการกระจายอำนาจจากการบริหารราชการส่วนกลางไปสู่การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรวมทั้งมีการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานในการสร้างสุขภาพเชิงรุกมากขึ้นโดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่าคนไทยทุกคนจะมีหลักประกันที่จะดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาวะและการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาครวมทั้งอยู่ในครอบครัวชุมชนและสังคมที่มีความพึงพอใจทางสุขภาพมีศักยภาพมีการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการสุขภาพโดยสามารถใช้ประโยชน์ทั้งจากภูมิปัญญาสากลและภูมิปัญญาไทยได้อย่างรู้เท่าทันอยู่ที่การเน้นพึ่งตนเองในชุมชนพลิกฟื้นภูมิปัญญาและพัฒนาศักยภาพคนตลอดจนการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ตัดสินใจใช้เงินในการพัฒนาสุขภาพมาเป็นเงินอุดหนุนการพัฒนาสาธารณสุขของชุมชนรวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจการตัดสินใจโดยใช้เงินเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการงานพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนซึ่งจะนำไปสู่มิติใหม่ในการดูแลสุขภาพของคนไทยที่เรียกว่า “ระบบสุขภาพภาคประชาชน” ในอนาคต^{๕๗}

๒.๕.๓ บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้บุคลากรในชุมชนมีสุขภาพดี เนื่องจาก อสม. สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่และเป็นตัวแทนที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้คนไทยสามารถบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพได้แก่ อาหาร ยา

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓-๒๖.

เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุอันตรายที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงลดการเจ็บป่วยจากการบริโภคลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประเทศ และเพิ่มคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์กับคนในชุมชนได้^{๕๘}

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในยุคปัจจุบันเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการให้บริการใน๑๔องค์ประกอบเป็นผู้นำการสร้างสุขภาพเชิงรุกเป็นนักพัฒนานักวิเคราะห์และวางแผนสุขภาพชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตพร้อมกับเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการงานพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาครัฐและกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนเพื่อพาชุมชนไปสู่เป้าหมายสุขภาพจะเป็นสังคมอยู่ดีมีสุขประชาชนมีส่วนร่วมแสดงบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเองมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมร่วมสร้างมาตรการทางสังคมมีกลไกการจัดการระบบสุขภาพในชุมชนพัฒนาระบบเฝ้าระวังของชุมชนโดยเชื่อมโยงกับกองทุนสุขภาพตำบลและทุนอื่นๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน^{๕๙}

จากคู่มือการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน สำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข (พ.ศ.๒๕๓๖) และคู่มือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุข (พ.ศ.๒๕๔๒) ได้กำหนดบทบาทภารกิจหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข ไว้ดังนี้^{๖๐} คือ “แก้ไขร้ายกระจายข่าวดี ชี้บริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี”

๑. เป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน

๒. เป็นผู้ให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนบ้านและแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวในเรื่องต่างๆ ๑๔ องค์ประกอบของงานสาธารณสุขมูลฐาน

๓. เป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชนได้แก่ การส่งต่อผู้ป่วยและการติดตามผลดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการส่งต่อจากสถานบริการ การจ่ายยาเม็ดคุมกำเนิด ถุงยางอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ฯลฯ

๔. หมุนเวียนกันปฏิบัติงานที่ ศสมช. หรือสถานที่ตามกำหนดของหมู่บ้าน โดยการหมุนเวียนกันไปมีกิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ จัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จัดกิจกรรมตามปัญหาถ่ายทอดความรู้ และให้บริการอื่นๆ

๕. เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้าน เช่น ในเรื่องโภชนาการขาดสารอาหารและขาดไอโอดีน เรื่องอนามัยแม่และเด็ก โดยติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด ให้บริการซั้่น้ำหนักหญิงมีครรภ์เป็นประจำทุกเดือน ติดตามเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี และตรวจสุขภาพตามกำหนด กิจกรรมเฝ้าระวังเรื่องโรคระบาดและโรคติดต่อประจำท้องถิ่น โดยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคหรือพาหะนำโรค

^{๕๘} ในคู่มือปฏิบัติงาน อสม., “อสม. พลั่ยิ่งใหญ่”, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๔), คำนำ.

^{๕๙} หลักสูตรการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชี่ยวชาญ, สาขาการส่งเสริมสุขภาพด้านทันตสุขภาพ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (สำนักทันตสาธารณสุข, กรมอนามัย, กระทรวงสาธารณสุข : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๕๖), คำนำ.

^{๖๐} กิตติ ยัมสงวน, “การรับรู้ของประชาชนต่อการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”, การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒-๒๓

๖. บริหารจัดการวางแผน แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยใช้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลและจากแหล่งอื่นๆ

๗. ชักชวนเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๘. คู่มือสิทธิประโยชน์ด้านหลักประกันสุขภาพและสาธารณสุขของประชาชนในหมู่บ้าน โดย เป็นแกนนำในการประสานงานกับผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายสุขภาพ กระตุ้นให้มีการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของหมู่บ้านบนพื้นฐานของชุมชน สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นพัฒนาและแก้ไขปัญหา ด้านสังคม เศรษฐกิจและจิตควบคู่กันไป

โดยแบ่งเป็นบทบาทภารกิจหลักในการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน๑๔ประการ คือ

๑. การให้ความรู้ด้านสาธารณสุข สุขศึกษาแก่ประชาชน

๒. การโภชนาการ ภาวะสุขภาพของประชาชน

๓. การอนามัยแม่และเด็ก (รวมวางแผนครอบครัว)

๔. การสุขาภิบาลและจัดน้ำสะอาด

๕. ควบคุมโรคประจำถิ่น

๖. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน

๗. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

๘. การจัดจำหน่ายยาที่จำเป็นสำหรับชุมชน

๙. ทันตสาธารณสุข ตรวจฟันเด็ก ตรวจฟันผู้สูงอายุ

๑๐. การค้นหาผู้ป่วยสุขภาพจิต

๑๑. การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในชุมชน

๑๒. การป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และโรคไม่ติดต่อ

๑๓. การป้องกันแก้ไขมลภาวะ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ

๑๔. การคุ้มครองผู้บริโภค

สรุปได้ว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือ อสม.คือประชาชนที่อาสาเข้าไปมีส่วนร่วมดูแลเรื่องสุขภาพตนเอง ครอบครัว และในชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย โดยได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปฏิบัติงานด้วยจิตอาสา เป็นการให้ความรู้แก่ประชาชนทางด้านสาธารณสุขต่างๆ ถือได้ว่าเป็นผู้ที่เสียสละส่วนตน และใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด

จากแนวคิดและความหมายที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก เพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดและความหมายเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๐

ตารางที่ ๒.๑๐ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดและความหมายเกี่ยวกับ
อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน หรือ อสม.

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กฤษฎาภัสสร ขาวปทุมทิพย์,(๒๕๕๖, หน้า ๓๒)	๑.เป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทนทำเพื่อส่วนรวม ๒.มีความสัมพันธ์และผูกพันกับงานสาธารณสุข ๓.เข้าใจดีต่องานสุขภาพชุมชน เป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ
นัฏจรัส มธุรส, พ.ต., (๒๕๔๙, หน้า ๒๒-๒๓)	๑.ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้าน ๒.ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ๓.มีบทบาทหน้าที่สำคัญด้านสุขภาพอนามัย ๔.กระทรวงสาธารณสุขให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในด้านสุขภาพอนามัย ๕.ตั้งแต่แผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่๔-๙
คู่มือปฏิบัติงาน อสม.,(๒๕๕๔, คำนำ)	๑.มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้บุคลากรในชุมชนมีสุขภาพดี ๒.สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่ ๓.เป็นตัวแทนที่สำคัญให้คนไทยสามารถบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพได้แก่ อาหาร ยา เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุอันตรายได้อย่างปลอดภัย ๔.เพิ่มคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์กับคนในชุมชนได้
หลักสูตรการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงวชาญ,(๒๕๕๖, คำนำ)	๑.มีบทบาทในการให้บริการใน๑๔องค์ประกอบของสาธารณสุข ๒.เป็นผู้นำการสร้างสุขภาพเชิงรุกเป็นนักพัฒนานักวิเคราะห์และวางแผนสุขภาพชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต ๓.เป็นศูนย์กลางรวมงานพัฒนาสุขภาพระหว่างประชาชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาครัฐและกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน ๔.พาชุมชนไปสู่เป้าหมายสุขภาพะ เป็นสังคมอยู่ดีมีสุข

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กิตติ ยิ้มสงวน,(๒๕๕๓,หน้า ๒๒-๒๓)	๑.ภารกิจ คือ แก้ไขวร้าย กระจายข่าวดี ชี้นำบริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน และทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี ๒.เป็นแกนนำประสานงานกับผู้นำชุมชนท้องถิ่นเครือข่าย สุขภาพ วางแผนและดำเนินงานพัฒนางานสาธารณสุขของหมู่บ้านบนพื้นฐานของชุมชน สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงเน้นพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมเศรษฐกิจและจิตควบคู่กันไป ๓.บทบาทภารกิจหลักในการดำเนินกิจกรรมสาธารณสุข มูลฐาน ๑๔ ประการ

๒.๖ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลบวค้าง

องค์การบริหารส่วนตำบลบวค้าง ยกฐานะจากสภาตำบลบวค้าง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบวค้าง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒ พระราชบัญญัติเทศบาลพ.ศ. ๒๕๕๖ ได้แบ่งโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น ๒ ส่วน คือ สภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีสำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำในเทศบาลจะมีโครงสร้างทางเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่ง เรียกว่า พนักงานเทศบาลมีรายละเอียด ดังนี้

๑) **สภาเทศบาล** ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และควบคุมฝ่ายบริหารประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี สำหรับ จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕ คือ สภาเทศบาลตำบลประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๑๒ คน

๒) **นายกเทศมนตรี** นายกเทศมนตรีทำหน้าที่บริหารกิจการของเทศบาลตามกฎหมาย โดยได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๒ วาระ นายกเทศมนตรีแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการโดยมาตรา ๔๘ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล ได้กำหนดรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน ๒ คน เป็นผู้ช่วยในการบริหารของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายและนายกเทศมนตรีแต่งตั้งที่ปรึกษาและ เลขานุการนายกเทศมนตรี ซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาล โดยในกรณีเทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกิน ๒ คน ทั้งนี้ โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบงานประจำของเทศบาล

๓) **พนักงานเทศบาล** พนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงานอันเป็นภารกิจประจำ สำนักงานหรืออาจจะนอกสำนักงานก็ได้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างใกล้ชิดเพราะหน้าที่ของเทศบาล นั้นต้องติดต่อและให้บริการแก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตายทั้งในเรื่องงานการทะเบียน การสาธารณสุขโรค การศึกษาการรักษาความปลอดภัยในชีวิต

และทรัพย์สินซึ่งนับว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากซึ่งต่างกับเทศมนตรีที่ว่า คณะเทศมนตรีรับผิดชอบและภารกิจในลักษณะของการ “ทำอะไร” ส่วนการ “ทำอย่างไร” ก็จะเป็นหน้าที่ของพนักงานเทศบาลโดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบพนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ มีการแบ่งหน่วยงานของเทศบาลออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

(๑) สำนักปลัดเทศบาลมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแผนและนโยบายของเทศบาลทั้งมีหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีเกี่ยวกับงานสารบรรณงานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานนิติการ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยงานทะเบียน ตลอดจนงานอื่นๆ ที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ เช่น สถานธนาบาลของเทศบาล (โรงรับจำนำ)

(๒) กองคลังมีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี การจัดเก็บภาษีต่างๆ เช่นภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ฯลฯ งานจัดทำงบประมาณ งานผลประโยชน์ของเทศบาลควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาล ตลอดจนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานของส่วนใดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

(๓) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่แนะนำช่วยเหลือด้านการเจ็บป่วยของประชาชน การป้องกันและระงับโรคการสุขาภิบาล การรักษาความสะอาด งานสัตว์แพทย์ ตลาดสาธารณะ สุสาน และ ฌาปนสถานสาธารณะ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น การแต่งผมการจำหน่ายอาหาร เป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่าการประกอบการค้า อันอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนรวมทั้งงานสาธารณสุขอื่นๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรืองานที่ได้รับมอบหมายเทศบาลแห่งที่มีรายได้เพียงพอก็จัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นเองเช่น โรงพยาบาลของเทศบาลนครเชียงใหม่ นอกจากนี้แล้วเทศบาลเล็กๆ ก็จะจัดให้มีสถานอนามัย ศูนย์บริการสาธารณสุข

(๔) กองช่างมีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานโยธา งานบำรุงรักษาทางบก ทางระบายน้ำ สวนสาธารณะงานสำรวจและแบบแผน งานสถาปัตยกรรมและผังเมืองและงานสาธารณูปโภคงานควบคุมการก่อสร้างอาคารเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง งานเกี่ยวกับไฟฟ้าหรืองานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

(๕) กองการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาของเทศบาลงานด้านการสอน การนิเทศ การศึกษา งานสวัสดิการสังคมและนันทนาการ ตลอดจนงานปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมา จากการเล่าสืบต่อกันมาชาวตำบลบวกค้ำได้อพยพมาจากเมืองยองเขตรัฐเชียงตุงของประเทศพม่า ซึ่งถูกเจ้าของถิ่นรุกรานทำให้เดินทางมาตั้งรกรากยังประเทศไทย โดยผ่านทางเมืองโยนก เมืองเชียงแสน และใช้ชื่อหมู่บ้านว่าบ่อก้าง (ปัจจุบันคือ อำเภอแม่จัน เชียงราย) หลังจากนั้นได้มีการอพยพมาเรื่อยๆ จนมาอยู่เขตตำบลบวกค้ำ อำเภอสันกำแพง เชียงใหม่

สถานที่ตั้ง ^{๖๑}

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอสันกำแพง ระยะทางห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ ๔ กม.

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสันกำแพง , ตำบลแช่ช้าง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบ้านธิ และตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลแช่ช้างอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลสันกำแพง และตำบลชมพู อำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่

อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๑๕ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๓๑.๔๘ ตารางกิโลเมตร (ประมาณ ๑๙,๖๗๕ ไร่)

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลบวกค้าง เป็นที่ราบลุ่มลาดเอียงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีถนนของทางหลวงชนบทสามสายที่สำคัญผ่านภายในตำบล คือสายแช่ช้างบวกค้าง (ชม ๔๐๓๙) สายแช่ช้าง - ร้องก้องข้าว (ชม ๓๐๓๙) และสายบวกค้าง - ชมพู (ชม ๔๐๙๐) และถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๓๑๗ ตัดผ่านตำบลการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเกาะกลุ่มไปตามเส้นทางคมนาคมภายในตำบล มีหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวกค้างที่ดูแลรับผิดชอบ จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน

ลักษณะการประกอบอาชีพของชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลประกอบอาชีพทำการเกษตร ปลูกข้าว ปลูกพริก เลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ ไก่ และสุกร นอกจากทำการเกษตรแล้วก็ประกอบอาชีพทอผ้า และนำผ้าฝ้ายมาผลิตเป็นสินค้า เช่น เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายทอมือ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจอุตสาหกรรมในครัวเรือนในตำบลด้วย เช่น การทำไข่เค็ม การผลิตโคมไฟจากขี้เลื่อย การแกะสลักไม้เป็นรูปช้าง แกะสลักไม้ติดฝาผนังเพื่อใช้ในการตกแต่งบ้าน

ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี/เทศกาลประจำปี

เทศกาลประจำปีของตำบลโดยรวมจะดำเนินการทุกหมู่บ้านเช่นเทศกาลยี่เป็งรำลึก เทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา เทศกาลแห่ไม้ค้ำสะลี และเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของบ้านบวกค้าง หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๒ คือ ประเพณีตานก๋วยสลากหลวง

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ โค และกระบือ เป็นต้น

จำนวนครัวเรือนที่เป็นเกษตรกร จำนวน ๑,๗๒๑ ครัวเรือน

จำนวนพื้นที่ทำนา จำนวน ๙,๓๒๐ ไร่

^{๖๑} ศูนย์ข้อมูล ตำบลบวกค้าง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.chiangmai.kapook.com, (๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘)

จำนวนพื้นที่สวนลำไย,มะม่วง จำนวน ๗๔๗ ไร่

พริก,ผัก,อ้อย จำนวน ๖๐๘ ไร่

จำนวนสัตว์เลี้ยง โค,กระบือ จำนวน ๙๕๗ ตัว

อาชีพรองของประชากรในเขตตำบลบวกค้ำ คือ รับจ้าง และ อุตสาหกรรมในครัวเรือน
หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลบวกค้ำ

ด้านสาธารณสุข

มีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลบวกค้ำ มีโรงพยาบาลของรัฐในสังกัด
กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่

๑. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าตาล จำนวนบุคลากร มีดังนี้

- ๑) นางวิลาวลัย สังข์มูล ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- ๒) นางสุพิม จันทรทอง ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
- ๓) นางณิชารีย์ หมั่นวรวัฒน์ ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ
- ๔) นางเกศรินทร์ นันทยา ตำแหน่งพนักงานบริการ
- ๕) นางกฤษณา ใจจา ตำแหน่งพนักงานบริการ
- ๖) นายวิชัย ใจจา ตำแหน่งลูกจ้าง

๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกอสะเลียม จำนวนบุคลากร มีดังนี้

- ๑) นางพัชรี แสงกาบแก้ว ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
- ๒) นายวุฒิชัย สิริโรจนานนท์ ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
- ๓) นางอุบลัมภ์ มีเมล ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
- ๔) นางรัตนาวรรณ จิตรติโยธิน ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
- ๕) นางสมจิตร รุ่งเรือง ตำแหน่งพนักงานกระทรวงสาธารณสุข
- ๖) นางสาวภูษณิศ ปินตาสม ตำแหน่งพนักงานสาธารณสุข
- ๗) นายวันชัย รุ่งเรือง ตำแหน่งนักการภารโรง

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวกค้ำ ๑๓ หมู่บ้าน

หมู่ที่ ๑ บ้านบวกค้ำ	จำนวน ๒๒ คน
หมู่ที่ ๒ บ้านบวกค้ำ	จำนวน ๑๖ คน
หมู่ที่ ๓ บ้านต้นดู่	จำนวน ๑๔ คน
หมู่ที่ ๔ บ้านป่าตาล	จำนวน ๑๒ คน
หมู่ที่ ๕ บ้านแม่แต	จำนวน ๑๐ คน
หมู่ที่ ๖ บ้านร้อยพร้อม	จำนวน ๒๓ คน
หมู่ที่ ๗ บ้านย่าปาย	จำนวน ๙ คน

หมู่ที่ ๘ บ้านกอสะเลียม	จำนวน ๑๖ คน
หมู่ที่ ๙ บ้านร้องก่องข้าว	จำนวน ๑๖ คน
หมู่ที่ ๑๐ บ้านช่างเพี้ยน	จำนวน ๑๔ คน
หมู่ที่ ๑๑ บ้านโป่ง	จำนวน ๒๐ คน
หมู่ที่ ๑๒ บ้านร้องก่องข้าวใต้	จำนวน ๑๑ คน
หมู่ที่ ๑๓ บ้านหนองเหนียง	จำนวน ๑๐ คน

รวมจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลบวัก้าง จำนวน ๑๙๓ คน โดยมีบทบาทภารกิจหลักในการดำเนินงานบริการสาธารณสุขมูลฐานคือ การให้ความรู้ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน ดำเนินงานด้านภาวะโภชนาการ ภาวะสุขภาพของประชาชน การวางแผนครอบครัว การอนามัยแม่และเด็ก การจัดหาผ้าสะอาด การสุขาภิบาล การควบคุมโรค การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การรักษาพยาบาลเบื้องต้นแก่ประชาชนในชุมชน การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในชุมชน การป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และโรคไม่ติดต่อในชุมชน การป้องกันแก้ไขมลภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ และการคุ้มครองผู้บริโภค

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ตูยามตำรวจประจำตำบล ๑ แห่ง (ตูยามบ้านต้นตู)
- ที่พักสายตรวจประจำหมู่บ้าน ๒ แห่ง
- ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน ๑ แห่ง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลบวัก้าง

วิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น

“พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจฐานภูมิปัญญา รักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมการศึกษา

ยุคไอที”

พันธกิจ

- (๑) สร้างรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบ
- (๒) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ
- (๓) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน
- (๔) ส่งเสริมการศึกษาที่ทันสมัย และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (๕) กำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย เพิ่มพื้นที่สีเขียว

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

- (๑) ประชาชนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น
- (๒) การคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำมีความสะดวก รวดเร็ว
- (๓) ประชาชนมีอาชีพและมีรายได้พอเพียง

(๔) ช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยของประชาชนเพิ่มขึ้น

(๕) สิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ

ตำบลบวกค้างได้มีนโยบายในการพัฒนาโดยยึดตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทั้งด้านคุณภาพชีวิตในรูปธรรมและนามธรรม โดยแยกเป็น

๑) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบน้ำ ไฟฟ้า ประปา สะพาน เส้นทางคมนาคม โดยขยายปรับปรุง และเพิ่มเติมอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่ การให้บริการด้านการสื่อสารและสารสนเทศ ให้เป็นการสื่อสารสาธารณะมากขึ้น ประชาชนสามารถ เข้าถึงบริการสาธารณะ โดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร การใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีมาตรฐานและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชนและองค์กรท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมและกำหนดแนวทางด้านการสื่อสารโทรคมนาคม

๒) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้ประชาชนมีหลักประกันความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข และเชื่อมั่นในระบบการให้ความ เป็นธรรมของรัฐ ส่งเสริมให้มีระบบป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนโดยเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ เอกชนและชุมชน จัดระบบตรวจสอบสาธารณะในการคุ้มครองความปลอดภัยและจัดระบบป้องกัน สาธารณภัยทุกด้าน ให้มีคณะกรรมการอำนวยการเกี่ยวกับกลุ่มมวลชนที่เคลื่อนไหวโดยเน้นความ ร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนส่งเสริมการเกษตรครบวงจรในด้านการผลิต การตลาด แปรรูปผลผลิตโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีที่ เหมาะสมและมีมาตรฐานและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และองค์กร ท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมและกำหนดแนวทางด้านการท่องเที่ยว พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม จัดระบบ ขนส่งมวลชนโดยขยาย ปรับปรุง และเพิ่มเติมเส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลอย่างมี คุณภาพ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกของผู้ให้บริการและผู้รับบริการในด้านการบริการคมนาคมขนส่งที่ดี ลอดมลพิษ ตรงต่อเวลา โดยตระหนักถึงความปลอดภัยและวินัยในการใช้และให้บริการ และประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดราคาและบริการขนส่งมวลชนที่เหมาะสมและมีมาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการ พัฒนาด้านการตลาดของชุมชน โดยการรวมกลุ่มในแต่ละพื้นที่รวมทั้งการสร้างเครือข่ายและจัดตั้ง ตลาดกลางเพื่อให้พึ่งตนเองได้ สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การให้ข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวเฉพาะท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีศูนย์บริการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานให้เป็น ที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร เอกชน กลุ่มสตรีแม่บ้านและเยาวชนในพื้นที่ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การจัดทำแผนการจัดการ

ท่องเที่ยวในท้องถิ่นร่วมกัน และสนับสนุนให้กลุ่มพลังมวลชน และประชาชนในพื้นที่ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

๔) ด้านพัฒนาสังคมและชุมชน พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพอนามัยของประชาชนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและให้พัฒนาองค์ความรู้และระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาศักยภาพของเทศบาลตำบลบวค่าง และกลุ่มพลังมวลชนในการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาระบบการจัดการสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็ง และความร่วมมือของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในด้านสวัสดิการสังคม การมีอาชีพของคนว่างงานและผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้มีระบบควบคุมป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ตลาด สถานประกอบการ บ้าน) ทรัพยากรชุมชนและองค์กรต่างๆ (เทศบาลและสถาบันศาสนาฯ) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาของชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ที่หลากหลายและบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาระหว่างสังคมท้องถิ่นและสังคมโลก ปลุกฝังความความหวงแหน ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยโดยใช้หลักการทางศาสนาเพื่อให้เกิดความตระหนัก กล้าคิด กล้าทำ มีจิตสำนึกที่ดี รับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความพร้อมในการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งเสริมให้ชีวิตเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการสืบทอดศาสนาวัฒนธรรมของท้องถิ่น

๕) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเร่งรัดกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ท้องถิ่นจัดการและบริหารได้ด้วยตนเองภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายสนับสนุนการปรับปรุงและการบังคับใช้กฎหมายการใช้ทรัพยากรรัฐทุกประเภทให้ท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจจัดการทรัพยากรในพื้นที่ภายใต้หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเร่งรัดให้ความรู้และประสบการณ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างเร่งด่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑ และแผน ๑๐ ปี ให้สอดคล้องกับแผนงานหลักอำเภอสันกำแพง สนับสนุนให้ประชาชนใช้ครัวเรือนเป็นฐานการปฏิบัติงานการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเร่งรัดให้ความรู้การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กเยาวชนประชาชน และองค์กรประชาชนทุกระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีสำนึกร่วมสนับสนุนการจัดการของเสียชุมชนเน้นการจัดการมูลฝอยและน้ำเสียโดยเสริมสร้างศักยภาพท้องถิ่นให้ดำเนินการได้เองหรือรวมตัวกันจัดการในรูปของสหกรณ์ และทำความเข้าใจให้แก่ประชาชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายการดำเนินการด้วยตนเอง เร่งรัดให้ความรู้การจัดการของเสียหรือมลพิษ การใช้ทรัพยากร

อย่างประหยัด คุ่มค่าแก่ผู้ประกอบการด้านการเกษตร ธุรกิจการเกษตร อุตสาหกรรม และด้านการบริการทุกรูปแบบเพื่อลดปริมาณของเสียและมลพิษในสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการใช้ทรัพยากรการผลิตและพลังงานอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพและการเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO ๑๔๐๐๐ ในโอกาสต่อไป

๖) ด้านการพัฒนาการบริหารและงานบริการ จัดให้มีการให้บริการและจัดทำบริการสาธารณะ ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและตามที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มมวลชนมีความพร้อมที่จะดำเนินการได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มมวลชนสามารถบริหารการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของท้องถิ่นและมีขีดความสามารถในการบริหารการเงินการคลังมากขึ้น เพียงพอต่อการบริหารจัดการการพัฒนาของท้องถิ่น ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลบวกค่างมีบุคลากรที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่น เร่งรัดสร้างระบบการตรวจสอบการทำงานความโปร่งใสของนักการเมืองท้องถิ่น และให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนตามระบอบการปกครองในปัจจุบัน เพื่อให้ทำหน้าที่ได้เต็มความสามารถ โดยเร่งรัดให้สถาบันการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนสนับสนุนให้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์การกระจายอำนาจจากส่วนกลางส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งเวทีชาวบ้านเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานการปกครองในท้องถิ่นด้วยหลักการหาความร่วมมือการจัดการท้องถิ่นร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เร่งรัดและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งประชาคมในระดับตำบลและหมู่บ้านเพื่อเป็นฐานการรวมพลังประชาชนที่จะช่วยจัดการสนับสนุนและเร่งรัดแก้ไขปัญหาให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของประชาชน

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

พันตำรวจโทบริสุทธิ์ อธิจิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดนครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า^{๖๒}

^{๖๒} พันตำรวจโทบริสุทธิ์ อธิจิต, “ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๘๗ นาย คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๕๔ มีอายุ ๔๐ - ๔๙ ปี จำนวน ๕๖ นาย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๙๕ การศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน ๕๖ นาย คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๙๕ ระดับชั้นยศ จำเริญยศ จำนวน ๔๐ นาย คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๑ ตำแหน่ง งานป้องกันปราบปราม จำนวน ๔๖ คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๒ มากกว่าระดับเงินเดือน ๒๐,๐๐๐ - ๒๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๘ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีดำรวจภูธรพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรให้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข การกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชา ภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจการทำงานเป็นทีมงานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน การควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กรเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะ ขวัญและ กำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จึงมีลักษณะจำกัด ผลการศึกษาที่ได้อาจไม่ครอบคลุมหรือเป็นตัวแทนได้ทั้งหมด ดังนั้นการศึกษานี้ครั้งต่อไปจึงควรศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรเพื่อเปรียบเทียบต่อไป

นางวิรินทร์ญา ทวีอนันต์ธนกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า^{๖๓}

ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นของเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$) และเมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผน ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประสานงาน และด้านระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นของเทศบาล ในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง การศึกษารายได้ต่อเดือน พบว่า บุคลากรที่มีการศึกษาต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นของเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์ แตก ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

^{๖๓} นางวิรินทร์ญา ทวีอนันต์ธนกุล, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนบุคลากรที่มี เพศ อายุ ตำแหน่ง รายได้ต่อเดือน ต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ปัญหาอุปสรรคประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนคร สวรรค์ พบว่า ด้านการวางแผน ไม่มีการวางแผนที่จะสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ก่อนที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการ เงินการคลังมีจำนวนน้อยไม่พอกับงานที่ปฏิบัติทำให้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังไม่ ได้ผลดีเท่าที่ ควร ด้านการบริหารงานบุคคล ไม่ค่อยได้จัดอบรม หรือจัดศึกษา ศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาองค์กรทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่กำหนด ด้านการตัด สินใจ ไม่ได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจในการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาด้านการ ประสานงาน ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชาชนและผู้นำชุมชนในเทศบาล ด้านระบบสารสนเทศ/ข้อมูลข่าวสารการแจ้งข่าวสารการประชุม บางครั้งมีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ด้าน เครื่องมือและอุปกรณ์ มีปัญหาเกี่ยวกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

พูนสุข ภูสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลวิจัยพบว่า^{๒๔}

๑. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชน และครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี ด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะและ ด้านวิมังสา ตามลำดับ

๒. ข้าราชการฝ่ายอัยการที่มีการศึกษา ที่ต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลัก อิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนข้าราชการฝ่ายอัยการสำนัก งานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเพศ อายุ ตำแหน่งที่ ต่างกันมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน

๓. แนวทางการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดี เยาวชน และครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สำคัญได้แก่ ข้าราชการฝ่ายอัยการ

^{๒๔} พูนสุข ภูสุข, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

ทุกคนจะต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ไม่ย่อท้อ ต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า ใส่ใจในประสิทธิภาพ โดยเอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำและมุ่งกระทำงานรู้จักพิจารณาเหตุ สัมผัสผล ในการปฏิบัติงานของตนเอง และของผู้ร่วมงานว่าดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ ได้ผลสำเร็จ เมื่อเกิดอุปสรรคหรือปัญหา หาวิธีการบริหารกิจการงานให้สำเร็จ โดยติดตามประเมินผลงานและนำมาวิเคราะห์หาคำอธิบายให้ทราบเหตุผล พิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน (สินนา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี” ผลวิจัยพบว่า^{๖๕}

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕ มีอายุตั้งแต่ ๔๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙ มีการศึกษามากกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๙ มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการตัดสินใจ, ด้านการวางแผนการบริหารงาน, ด้านการร่วมรับผลประโยชน์, ด้านการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ

๓. ประชาชนที่มี เพศ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี มีดังต่อไปนี้

^{๖๕} พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน (สินนา), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

๑) ด้านการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านเข้ามาเสนอปัญหาต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็เชิญผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มาร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกับทางเทศบาล ก่อนที่จะทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ จะต้องประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ

๒) ด้านการวางแผนการบริหารงาน เทศบาลจะมีการออกประชาคมเพื่อรับฟังปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนเพื่อบรรจุเป็นแผนพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลที่เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนต้องมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

๓) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ เทศบาลก็จะจัดงบประมาณค่าตอบแทน เงินรางวัล มีการเชิญประชาชนที่เสียสละเพื่อส่วนรวมมีนโยบายจัดพื้นที่พักผ่อนให้ประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ประชาชนทุกคนในเขตเทศบาลตำบลโนนหวาย ควรได้รับสิทธินี้เท่าเทียมกัน

๔) ด้านการติดตามและประเมินผล แต่งตั้งกรรมการติดตามการดำเนินงานของเทศบาล การจัดตั้งประชาคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาล และได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข่าวสารในทุกหมู่บ้าน

พระสุนทร กนตสีโล (ช่างกรรม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น” ผลวิจัยพบว่า^{๖๖}

๑) การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๖$) แยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒) การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น มีการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการปฏิบัติงานตามหลักความเที่ยงธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = ๓.๙๕$) รองลงมา คือการปฏิบัติงานตามหลักการให้ทาน ($X = ๓.๘๕$) การปฏิบัติงานตามหลักความไม่โกรธ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = ๓.๕๗$)

๓) การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($r = ๐.๘๒๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

พระเอกพันธ์ อีภุโท (วิมานทอง) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากร

^{๖๖} พระสุนทร กนตสีโล (ช่างกรรม), “การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

ของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร มีระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอริยาบท ๔ ด้านวิริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอริยาบท ๔ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ท่านมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ และหากมีงานที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกินเวลาราชการ ท่านยินดีอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ ซึ่งนับได้เป็นการยืนยันซึ่งกันและกันในแง่ของความวิริยะในการทำงานที่ถึงแม้ว่าจะล่วงเลยเวลาในการทำงานไปแล้วก็ตามก็ยังมีการทำงานต่อไปจนกว่างานจะแล้วเสร็จ และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า แนวทางในการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบทธรรมด้านวิริยะเป็นการทำงานด้วยความเพียรพยายามในการทำงานอย่างเต็มที่เต็มความสามารถ มีความทุ่มเท เสียสละในการทำงานอย่างแท้จริง มีความเพียร มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อชุมชนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องต่อหน้าที่ มีความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่เสมอ ไม่ย่อท้อกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เข้ามา^{๖๗}

จินตนา กวานดา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ข้อคำถามที่มีระดับสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากอันดับแรกคือ ความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงานให้สำเร็จโดยไม่ย่อท้อกับปัญหา และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า แนวทางในการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบทธรรม ด้านจิตตะเป็นความตั้งใจในการทำงาน ทำงานด้วยความตั้งใจอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ เอาใจใส่จดจ่อต่องานที่ทำด้วยความตั้งใจจริง รวมทั้งหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานได้ ดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพของคนในชุมชนดุจดังเป็นญาติของตนเอง^{๖๘}

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยาบท ๔

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอริยาบท ๔ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆพอสังเขป ดังนี้

^{๖๗} พระเอกพันธ์ อีระภุช (วิมานทอง), “การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอริยาบท ๔ ของบุคลากรสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๖๘} จินตนา กวานดา, “แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสกลนคร”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร), ๒๕๕๑.

พระครูวัชรสุวรรณาทธ ธมฺมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕” ผลวิจัยพบว่า^{๖๙}

๑. สภาพปัญหาอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่า ยังขาดแคลนงบประมาณ และขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน สำหรับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการอนุรักษ์โบราณสถาน และการสื่อที่ใช้ในการให้ความรู้เกี่ยวกับในการอนุรักษ์ยังมีไม่เพียงพอ

๒. การบูรณาการระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง กับกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการ พบว่า การวางแผน พระสังฆาธิการต้องวางแผนให้ชัดเจน การจัดองค์การ พบว่า องค์การจะต้องรวบรวมข้อมูลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การในการดำเนินกิจกรรมให้มีความคล่องตัว การบริหารบุคคล พบว่า การเสาะแสวงหาเพื่อเลือกสรรให้ได้คนที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานในการอนุรักษ์หรือผู้ที่มีความรักต่อโบราณอย่างสูงสุดเข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลปกป้อง การอำนวยการ พบว่า พระสังฆาธิการจะต้องมีความรู้และข้อมูลอย่างลึกซึ้งที่สามารถนำไปกำหนดการวินิจฉัยสั่งการที่รวดเร็วแม่นยำ และการควบคุม พบว่า การใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้น พระสังฆาธิการจะต้องพัฒนาระบบของจิตสำนึก มีความรู้สึกรับผิด ชอบต่อพระศาสนา สำหรับการ บูรณาการหลักพุทธธรรม จะต้องทำให้พระสังฆาธิการมีฉันทะใส่ใจในการอนุรักษ์อยู่เสมอและมุ่งมั่น มีวิริยะความขยันหมั่นเพียร ในการอนุรักษ์โบราณสถาน ความพยายามอดทน มีจิตตะความตั้งใจในการอนุรักษ์โบราณสถาน มีความกระตือรือร้น และมีวิมังสาใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผลเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

๓. การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ พบว่า กลยุทธ์ด้านการให้ความรู้ พระสังฆาธิการจะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ และต้องมีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใน ระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านวิธีการอนุรักษ์ พระสังฆาธิการต้องดูแลรักษาเอกลักษณ์และ คุณค่าดั้งเดิมของโบราณสถาน โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการดูแลรักษาและป้องกัน พระสังฆาธิการ ต้องกำกับดูแลโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการติดต่อประสานงาน พระสังฆาธิการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระ

^{๖๙} พระครูวัชรสุวรรณาทธ ธมฺมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว), “การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

หว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานโดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง และกลยุทธ์ด้านการสร้างองค์ความรู้ พระสังฆาธิการควรดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาเถรสมาคมและกรมศิลปากร ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารและเผยแพร่เรื่องโบราณสถาน

พระครูสังฆรักษ์ธณภพ สุภทโท (จำปาเทศ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ด้านฉันทะ ความพอใจและความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่พบว่า หากบุคลากรไม่มีความรักความพอใจในงานที่ทำแล้วก็ยากที่จะให้งานที่ทำนั้นประสบผลสำเร็จได้และยังมีแรงจูงใจอีกหลายอย่างในการปฏิบัติงานที่จะทำให้บรรลุถึงจุดหมายได้ ปฏิบัติงานด้วยความชื่นชมมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุผลตามจุดหมาย รักที่จะปฏิบัติและพัฒนางานอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้งานที่ได้รับมีประสิทธิภาพ และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า แนวทางในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมด้านฉันทะนั้นต้องมีความพึงพอใจในงานที่ทำ ทำงานด้วยจิตอาสาพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จากการให้การช่วยเหลือนั้นๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความชื่นชอบในงานการให้บริการ เป็นการทำงานแล้วมีความสุขสบายใจและมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอ^{๗๐}

นางสาวณฐยา ราชสมบัติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์” ผลวิจัยพบว่า^{๗๑}

ความคิดเห็นของผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตต่อการศึกษากการประกันคุณภาพ การศึกษา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน ๑๒๙ รูป/คน คิดเป็น ร้อยละ ๖๑.๑๔ มีกลุ่มอายุ ๒๐ – ๒๕ ปี จำนวน ๑๐๖รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒๔ สถานภาพเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๒ ระดับการศึกษา ปริญญาตรีจำนวน ๑๙๖ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๘๙ ตำแหน่ง เป็นนิสิตจำนวน ๑๙๕รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๔๒ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต มีความคิดเห็นต่อ

^{๗๐} พระครูสังฆรักษ์ธณภพ สุภทโท (จำปาเทศ), “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๗๑} นางสาวณฐยา ราชสมบัติ, “ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

การศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตมีความคิดเห็นต่อการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นรายด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.09$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ด้านจิตตะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.07$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านที่มีระดับน้อยที่สุดคือ ด้านฉันทะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.95$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตต่อการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วพบว่า ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับในด้าน เพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

วรฤทัย บุญคงชล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า^{๗๒}

๑) ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒) เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ สถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนพบว่า ประชาชนที่มีสถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพการให้บริการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ดังนี้

(๑) ด้านฉันทะ เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมข้อนี้(ฉันทะ) จึงทำให้การทำงานมีความบกพร่อง ไม่มีความพอใจในการทำงานที่ทำ เกิดความรู้สึกรำคาญ จำเจ ต่องานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการทำงานที่เฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น การบริหาร

^{๗๒} วรฤทัย บุญคงชล, “ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

จัดการงานควรมีรูปแบบใหม่ๆบ้าง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความท้าทายในงานและเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำงาน

(๒) ด้านวินัยะ เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมข้อนี้ (วินัยะ) จึงทำให้การทำงานมีความบกพร่อง ไม่มีความเพียรพยายามในการทำงานที่ทำ บุคลากรไม่สู้งาน ไม่มานะบากบั่น และขาดการฝึกฝนฝีมือจึงทำให้ไม่เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานจริง งานที่ได้รับมักด้อยประสิทธิภาพ ควรกำหนดช่วงเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม มีการผ่อนคลายการทำงานเป็นระยะ

(๓) ด้านจิตตะ เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมข้อนี้ (จิตตะ) จึงทำให้การทำงานขาดการเอาใจใส่บางครั้งปฏิบัติงานด้วยความเหม่อลอยไม่รับรู้ในสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการอยู่ เมื่อเกิดปัญหาก็หาสาเหตุของปัญหาไม่ได้เนื่องจากไม่ได้ตั้งสติ ควรตั้งเป้าหมายและความมุ่งมั่นเป้าหมายแห่งความสำเร็จ งานที่ดำเนินการอยู่ให้จิตใจจดจ่อในงาน ผู้บังคับบัญชาต้องหมั่นเตือนเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เมื่อเกิดปัญหาก็หาสาเหตุของปัญหาด้วยสติ

(๔) ด้านวิมังสา เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมข้อนี้(วิมังสา) จึงทำให้การทำงานขาดความรอบคอบเนื่องจากไม่มีการไตร่ตรองทบทวน เจ้าหน้าที่ขาดการวางแผนในการปฏิบัติงาน เมื่อพบข้อบกพร่องของงานแต่มิได้นำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานครั้งต่อไป การลงมือปฏิบัติงานทุกครั้งควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงาน ควรนำข้อบกพร่องของงานมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานครั้งต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำซาก

พระยงยุทธติคุชญาโณ (สุดตา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่า^{๗๓}

๑.ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครตามหลักอิทธิบาท๔โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒.ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาตำแหน่งและรายได้มีความ คิด เห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ในขณะที่ด้านเพศ อายุ และประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

^{๗๓}พระยงยุทธ ติคุชญาโณ (สุดตา), “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่าบุคลากรบางคนยังเกิดความเบื่อหน่ายต่องานในหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย บางครั้งก็ไม่มีความเพียรพยายาม ถูกกดดันจากผู้บริหารและเพื่อนครูในการปฏิบัติงาน บางครั้งก็ขาดความเอาใจใส่ต่องานและบุคลากรบางคนยังไม่มี การนำเอาข้อบกพร่องของงานมาเป็นแนวทางการทำงานครั้งต่อไป

พระมหาสุวิทย์ฯ สิริวัฒน์โน (พรหมเกิด) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลวิจัยพบว่า^{๗๔}

๑. พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘) เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พนักงานผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุ ๓ ส่วนด้วยกันคือ ส่วนแรกเกี่ยวกับตัวผู้บริหารขององค์กร ที่ใช้อำนาจการตัดสินใจฝ่ายเดียวและปัญหาความไม่เป็นกลางของผู้บริหาร ส่วนที่ ๒ เกี่ยวกับพนักงานผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ที่ขาดวุฒิภาวะทางการควบคุมอารมณ์ทำให้ขาดสติไม่มีเหตุผลในการตัดสินใจในการทำงานส่วนที่ ๓ เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอันเนื่องจากสถานที่ทำงานอยู่ใกล้ถนนและชุมชนทำให้เกิดเสียงดังรบกวนทำให้พนักงานไม่มีสมาธิในการทำงานรวมถึงการขาดการจัดการระเบียบภายในองค์กรเกี่ยวกับการบริการประชาชน

^{๗๔} พระมหาสุวิทย์ฯ สิริวัฒน์โน (พรหมเกิด), “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

๒.๗.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับอสาสมัครสาธารณสุข

งานวิจัยเกี่ยวกับอสาสมัครสาธารณสุข ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ พอสังเขป ดังนี้

พีระพล ศิริไพบูลย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขต่องานสาธารณสุขมูลฐานกรณีศึกษาเขตพญาไท” ผลวิจัยพบว่า^{๗๕}

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขต่องานสาธารณสุขมูลฐานโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของอาสาสมัครสาธารณสุข ต่องานสาธารณสุขมูลฐานเรียงลำดับมากที่สุดลงไปคือ ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค ด้านการควบคุมและป้องกันด้านโรคติดต่อ ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ด้านการอนามัยแม่และเด็กการวางแผนครอบครัว ด้านการจัดหายาที่จำเป็นไว้ในชุมชน ด้านการให้สุขศึกษา และด้านการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ด้านการโภชนาการ ด้านการป้องกันอุบัติเหตุอุบัติเหตุภัยและโรคไม่ติดต่อ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านทันตสาธารณสุขและด้านการจัดหาน้ำสะอาด และสุดท้ายคือด้านการป้องกันแก้ไขมลภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษภัยตามลำดับ

ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุข ต่องานสาธารณสุขมูลฐานและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของอาสาสมัครสาธารณสุข ต่องานสาธารณสุขมูลฐาน มีความแตกต่างซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้านตามความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ สูงสุดถึงระดับที่ต่ำสุด คือ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ด้านจัดหาน้ำสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ด้านการป้องกันแก้ไขภาวะสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ ด้านทันตสาธารณสุข ด้านการจัดหายาที่จำเป็นไว้ในชุมชน ด้านการป้องกันอุบัติเหตุอุบัติเหตุภัยและโรคไม่ติดต่อด้านสุขภาพจิตและยาเสพติด ด้านการให้สุขศึกษา ด้านการโภชนาการ ด้านการอนามัยแม่และเด็กการวางแผนครอบครัว ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ด้านการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อและด้านการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคตามลำดับ

สุรารัตน์ หล่อเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสุขภาพภาคประชาชน” ผลวิจัยพบว่า^{๗๖}

^{๗๕} พีระพลศิริไพบูลย์, “แนวทางการพัฒนาบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขต่องานสาธารณสุขมูลฐานกรณีศึกษาเขตพญาไท”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๕๓.

^{๗๖} สุรารัตน์ หล่อเพชร, “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสุขภาพภาคประชาชน”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี), ๒๕๕๔.

๑. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีระดับการรับรู้บทบาทในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงร้อยละ ๘๓.๖

๒. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสุขภาพภาคประชาชนอยู่ในระดับสูงร้อยละ ๖๖.๖

๓. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานของอสม. ในงานสุขภาพภาคประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และระดับการรับรู้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอสม.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจนตรงกับสภาพปัญหาของพื้นที่พร้อมกับการสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์วิชาการและการสร้างแรงจูงใจอย่างต่อเนื่องจะทำให้การดำเนินงานสุขภาพภาคประชาชนได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นางเพียรศรี เมฆสุทัศน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ผลวิจัยพบว่า^{๗๗}

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการรับรู้ด้านประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูงมาก มีทัศนคติต่อการส่งเสริมสุขภาพการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนการรับรู้ด้านอุปสรรคต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพในระดับดีมาก คือด้านการหลีกเลี่ยงยาเสพติด ระดับดีได้แก่การออกกำลังกายการจัดการอารมณ์และการดูแลสุขภาพ ส่วนพฤติกรรมการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านปัจจัยร่วมกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่าคุณลักษณะประชากรเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วน อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา ระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ

ปัจจัยร่วมด้านคุณลักษณะทางด้านชีวภาพ ได้แก่ ดัชนีมวลกายการได้รับคำแนะนำจากคู่สมรส การได้รับคำแนะนำจากเพื่อน การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ปัจจัยการรับรู้กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ พบว่าด้านทัศนคติด้าน

^{๗๗} นางเพียรศรี เมฆสุทัศน์, “พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่), ๒๕๕๓.

การรับรู้ความสามารถแห่งตนด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านการรับรู้อุปสรรคของการส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนใกล้ชิดประชาชน และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพทำให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี เช่นการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการอารมณ์ การดูแลสุขภาพ เพื่อส่งผลให้ประชาชนมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จะช่วยลดโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุข เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจต่อไป

นางสาววิภารัตน์ ลังกา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“การประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยภาคประชาชนพื้นที่อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่” ผลวิจัยพบว่า^{๗๘}

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง ๕๐-๕๗ ปี มีสถานภาพสมรสและยังอยู่ด้วยกัน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ระหว่าง ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน อาชีพเกษตรกร ไม่มีตำแหน่งที่เป็นทางการใดๆ ในชุมชน ประสบการณ์การได้รับบริการจาก อสม. ไม่พบว่ามีผู้ได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และ อสม.มีความสำคัญในการเป็นผู้ติดตามดูแลสุขภาพ (นอกจากคนในครัวเรือน ญาติ) และเป็นผู้ให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาสุขภาพในชุมชน ซึ่งการประเมินผลการปฏิบัติงานของ อสม. ในแต่ละด้าน ประกอบด้วยด้านป้องกันควบคุมโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ มีผลการปฏิบัติงานที่ประชาชนพบมากที่สุด ได้แก่ การให้คำแนะนำและการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในชุมชน (ตลาด โรงเรียน วัด) การแนะนำการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน ภายเี่ยมและแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยเรื้อรังด้วยโรคไม่ติดต่อ (ความดันสูง เบาหวาน ฯลฯ) ร้อยละ ๓๗.๒๕, ๓๐.๕๐, และ ๒๘.๐๐ ตามลำดับ ระดับการปฏิบัติงานของ อสม. ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานด้านป้องกันควบคุมโรค ส่งเสริมสุขภาพ และฟื้นฟูสุขภาพ อยู่ในระดับดี ร้อยละ ๖๐.๗๕, ๕๘.๒๕, และ ๕๑.๕๐ ตามลำดับ ภาพรวมทั้งสามด้าน ส่วนใหญ่ อสม. มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ ๕๖.๗๕ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ อสม. คือ อสม. ควรทำงานตามสภาพแวดล้อมชุมชนมากกว่าทำตามคำสั่ง ร้อยละ ๒๔.๒๕ และ อสม. เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน ร้อยละ ๔๕.๐๐ ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทการทำงานของ อสม. ในภาพรวมพบว่ามีค่ามากที่สุดได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่และคนในชุมชน ร้อยละ ๒๙.๗๕ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในบทบาทการทำงานของอสม.ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ ๔๖.๗๕

^{๗๘} นางสาววิภารัตน์ ลังกา, “การประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยภาคประชาชน พื้นที่อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่), ๒๕๕๖.

อรรถพล ยงประเดิม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของสถานีนามัยตำบลนาเพชร หมู่ ๓,๔,๕,๖ อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง” ผลวิจัยพบว่า^{๗๙}

ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของสถานีนามัยนาเมืองเพชร ในหมู่ ๓,๔,๕,๖ อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๐๗$)

สรุปว่าคุณลักษณะบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ประสพการทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชน ที่มีลักษณะแตกต่างกันกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านเงินเดือนหรือผลประโยชน์ตอบแทน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นโยบายและการบริหาร ความมั่นคงในงาน สถานะทางอาชีพ ชีวิตความเป็นส่วนตัว วิธีการปกครองบังคับบัญชา ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบและความก้าวหน้า พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๓ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวักค่าง อำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๑ ดังต่อไปนี้

^{๗๙} อรรถพล ยงประเดิม, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของสถานีนามัยตำบลนาเพชร หมู่ ๓,๔,๕,๖ อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง”, สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๕๕.

ตารางที่ ๒.๑๑ ตารางสรุปการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดนครสวรรค์	พ.ต.ท.บริสุทธิ์ อธิจิต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสถานีตำรวจภูธร พยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
๒	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนครสวรรค์	นางวิรินทร์ญา ทวีอนันต์ธนกุล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ/คุณภาพ	ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเงินการคลังอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผน ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการตัดสินใจ การประสานงาน
๓	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	พูนสุข ภูสุข (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ แนวทางการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ข้าราชการฝ่ายอัยการเป็นผู้

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๔	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี	พระมหาสมศักดิ์ สติสมฺปนฺโน (สินนา) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลโนนหวาย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
๕	การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	พระสุนทร กนฺตสีโล (ชากรม) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ/คุณภาพ	๑.หลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ ๒.การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๓.การใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๖	การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	พระเอกพันธ์ อธิภัทโท (วิมานทอง) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
๗	แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสกลนคร	จินตนา กวานดา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร)	๒๕๕๑	ปริมาณ	สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสกลนคร ในภาพรวมทั้ง ๘ ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งด้านความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ในระดับน้อยที่สุด
๘	การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค	พระครูวัชรสุวรรณาทร ธมฺมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ/คุณภาพ	สภาพปัญหาอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถาน พบว่า ยังขาดแคลนงบประมาณและขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน สำหรับประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์โบราณสถาน และการสื่อสารที่ใช้ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ยังมีไม่เพียงพอ

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๙	การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร	พระครูสังฆรักษ์ธรรมาภิสุภโท (จำปาเทศ) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่าทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
๑๐	ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของ วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์	ณฐยา ราชสมบัติ (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์)	๒๕๕๗	ปริมาณ/คุณภาพ	ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต มีความคิดเห็นต่อการศึกษการประกันคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน
๑๑	ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร	วรฤทัย บุญคงชล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานครประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x} = 3.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๒	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร	พระยงยุทธติงขญาโณ (สุดตา) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน
๑๓	การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	พระมหาสุวิทย์ฯ สิริวัฒน์โน (พรหมเกิด) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ/ คุณภาพ	พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน
๑๔	แนวทางการพัฒนาบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขต่องานสาธารณสุข กรณีศึกษาเขตพญาไทย	พีระพล ศิริไพบูลย์ (มหาวิทยาลัยมหิดล)	๒๕๕๓	ปริมาณ/ คุณภาพ	ระดับความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายผลเป็นราย ด้านตามความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับ สูงสุด ถึงระดับที่ ต่ำสุด ได้คือ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ ด้านการโภชนาการ และโรคไม่ติดต่อ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๕	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในงานสุขภาพภาคประชาชน	สุดารัตน์ หล่อเพชร (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)	๒๕๕๔	ปริมาณ/คุณภาพ	อสม. มีการรับรู้ด้านประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนการรับรู้ด้านอุปสรรคต่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ อสม.ประจำหมู่บ้าน มีการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า มีการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพในระดับดีมาก
๑๖	พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	นางเพียรศรี เมฆสุทัศน์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)	๒๕๕๓	ปริมาณ/คุณภาพ	อสม.มีการรับรู้ด้านประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับสูงมาก มีทัศนคติต่อการส่งเสริมสุขภาพการรับรู้ความสามารถแห่งตนต่อการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับสูง ด้านอุปสรรคต่อการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับต่ำ อสม. มีการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับดี
๑๗	การประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยภาคประชาชน พื้นที่ อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่	วิภารัตน์ ลังกา (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ความพึงพอใจที่มีต่อบทบาทการทำงานของ อสม. ในภาพรวมพบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่และคนในชุมชนร้อยละ ๒๙.๗๕ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในบทบาทการทำงานของ อสม. ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ ๔๖.๗๕

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

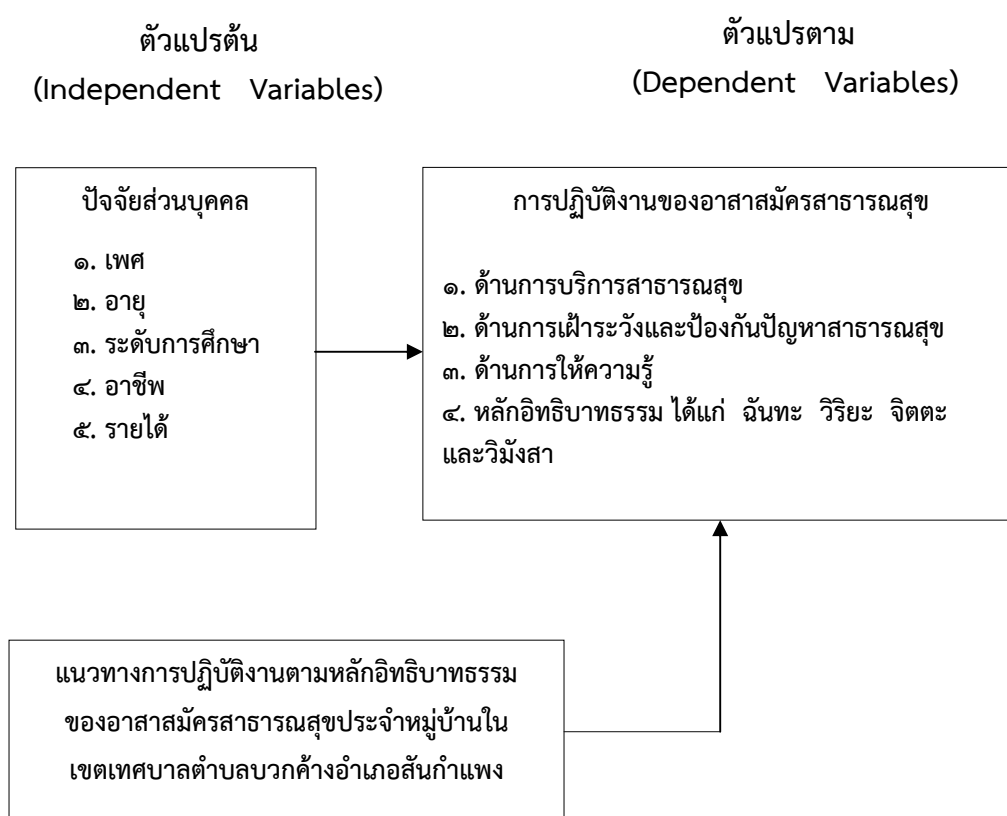
ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๘	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของสถานี อนามัย ตำบลนาเพชรหมู่ ๓,๔,๕,๖ อำเภอสีกา จังหวัดตรัง	อรรถพล ยงประเดิม (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต)	๒๕๕๕	ปริมาณ/คุณภาพ	คุณลักษณะบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ของครอบครัว ประสบการณ์ทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชน ที่มีลักษณะแตกต่างกันกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านเงินเดือนหรือผลประโยชน์ตอบแทน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต
๑๙	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของสถานี อนามัย ตำบลนาเพชรหมู่ ๓,๔,๕,๖ อำเภอสีกา จังหวัดตรัง	อรรถพล ยงประเดิม (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต)	๒๕๕๕	ปริมาณ/คุณภาพ	คุณลักษณะบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ของครอบครัว ประสบการณ์ทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และการมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชน ที่มีลักษณะแตกต่างกันกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านเงินเดือนหรือผลประโยชน์ตอบแทน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวγκ้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำเป็นแนวคิดทั้งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลบวγκ้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๔ ด้าน ประกอบด้วย **ฉันทะ** คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ **วิริยะ**คือ ความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำงาน **จิตตะ** หมายถึง เอาใจใส่ และรับผิดชอบในการทำงาน **วิมังสา** หมายถึง ทบทวนในสิ่งที่คิด ที่ทำจากการทำงาน

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย